

Quickscan Rotterdamse jongeren in hun vrije tijd, 2011

Chris de Vries & Maaïke Dujardin

Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS)
november 2012

In opdracht van Dienst Kunst en Cultuur (dKC), gemeente Rotterdam

© Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS)

Auteurs: Chris de Vries & Maaïke Dujardin

Project: 12-3608

Adres: Blaak 34, 3011 TA Rotterdam
 Postbus 21323, 3001 AH Rotterdam

Telefoon: (010) 267 15 00

Telefax: (010) 267 15 01

E-mail: infocos@rotterdam.nl

Website: www.rotterdam.nl/onderzoek

INHOUD

Samenvatting en conclusies	5
1 Inleiding	9
1.1 Aanleiding voor dit rapport	9
1.2 Vraagstelling en gebruik rapport	9
1.3 Leeswijzer	10
2 Algemene kenmerken van de Rotterdamse jongeren	11
2.1 Ruim 100.000 jongeren in Rotterdam	11
2.2 Demografische kenmerken: etniciteit	12
2.3 Demografische kenmerken: positie in huishouden	12
2.4 Demografische kenmerken per deelgemeente	13
2.5 Sociaaleconomische kenmerken: opleiding en inkomen	16
3 Tijdsbesteding	19
3.1 Verplichte bezigheden en vrije tijd	19
3.2 Uitgaan en funshoppen in Rotterdam	22
3.3 Bezoek aan (sport)evenementen	23
4 Cultuurdeelname	27
4.1 Bezoek aan culturele voorstellingen	27
4.2 Bezoek aan cultureel erfgoed	31
4.3 Festivalbezoek	32
4.4 Bezoek aan feesten met (live) optredens	35
4.5 Bezoek aan culturele instellingen	36
4.6 Bezoek Locale Cultuur Centra (LCC)	40
4.7 Zelf kunstzinnig bezig zijn	42
4.8 De SKVR	44
4.9 Gebruik van uitleeninstellingen	45
5 Mediagebruik	47
5.1 (lokale) televisie en radio	47
5.2 Internetgebruik	49
5.3 Informatiebronnen	52

Samenvatting

De afdeling Kunst en Cultuur van de gemeente Rotterdam heeft door het Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS) een analyse laten uitvoeren omtrent de cultuurdeelname van Rotterdamse jongeren. De quickscans over 2005, 2007 en 2009/2010 dienden hierbij als basis. In dit rapport wordt een beschrijving gegeven van het vrijetijdsgedrag van jongeren in Rotterdam. Er worden daarbij vergelijkingen gemaakt tussen jongeren en ouderen (13 t/m 25 jaar en 26-plussers). Bovendien worden jongeren onderling op een aantal kenmerken vergeleken.

Ruim 108.000 jongeren

In 2012 wonen er in Rotterdam ruim 108.000 jongeren van 13 tot en met 25 jaar. Het *aandeel* jongeren ligt in Rotterdam daarmee nog steeds tussen de 17 en 18 procent van de totale bevolking.

Verplichte bezigheden en vrije tijd

Rotterdammers hebben gemiddeld 20 uur per week vrije tijd, dus iets minder dan drie uur per dag. Een nagenoeg gelijk aantal uren wordt aan betaald werk besteed. Daarnaast wordt er door de 'gemiddelde Rotterdammer' 13 uur per week aan huishoudelijk werk besteed en gaat er gemiddeld zes uur in studie zitten. Het spreekt voor zich dat jongeren relatief veel uren aan school of studie besteden en relatief weinig uren aan betaald werk en huishoudelijk werk of de verzorging van huisgenoten. Het aantal vrije uren is voor jongeren echter gelijk aan dat voor ouderen¹.

In vergelijking met 2005 besteden jongeren minder tijd aan betaald werk en meer tijd aan de studie. Per saldo hebben zij even veel vrije tijd als een aantal jaar geleden.

Uitgaan en funshoppen in Rotterdam

Een op de acht Rotterdammers gaat doorgaans uit in Rotterdam en meer dan de helft van de Rotterdammers blijft over het algemeen ook in Rotterdam om te funshoppen. Voor beide vrijetijdsactiviteiten geldt dat deze vaker door jongeren dan door ouderen in Rotterdam worden gedaan.

Bezoek aan (sport)evenementen

Elk jaar vindt er een aantal sportevenementen in Rotterdam plaats. Vier op de tien Rotterdammers bezochten daar tenminste één van. Jongeren en ouderen verschillen daarin niet van elkaar. Wel bezochten jongeren vaker de Bavaria City Racing terwijl 26-plussers vaker de Marathon van Rotterdam bezochten.

Tweederde van de Rotterdammers bezocht minstens een van de andere evenementen (waaronder Koninginnedag, Kermis, de Zondagsmarkt en braderieën, festivals en evenementen in de buurt). Het aandeel bezoekers onder jongeren is nagenoeg gelijk aan het aandeel bezoekers onder ouderen, maar jongeren bezochten vaker Koninginnedag in de binnenstad en de Kermis en ouderen vaker de Zondagsmarkt en braderieën, festivals en evenementen in de buurt.

¹ Het gaat hier om een subjectief gegeven: respondenten maken zelf een inschatting van het aantal uren.
Quickscan Rotterdamse jongeren in hun vrije tijd, 2011

Bezoek aan culturele voorstellingen

Acht op de tien Rotterdammers hebben in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek een of meer culturele voorstellingen bezocht. Onder de jongeren ligt het aandeel aanmerkelijk hoger dan onder ouderen, hetgeen verklaard kan worden door een groot aandeel jongeren dat een bioscoop bezocht (87% onder jongeren en 59% onder 26-plussers). Wanneer het filmbezoek niet wordt meegeteld blijkt dat driekwart van de jongeren en 69% van de ouderen de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek een of meer voorstellingen bezocht. Naast het bezoek aan de film, gaan jongeren – met name studenten – vaker dan ouderen naar toneelvoorstellingen, urban concerten en dance-/houseparty's. Ouderen bezoeken daarentegen vaker cabaretvoorstellingen en concerten van klassieke muziek.

In het algemeen is het bezoek aan culturele voorstellingen ten opzichte van voorgaande jaren gelijk gebleven. Wanneer echter het bezoek aan de bioscoop niet wordt meegerekend, is vanaf 2007 een lichte daling in het bezoek aan voorstellingen te zien.

Ten opzichte van 2009 hebben jongeren minder vaak toneel- en cabaretvoorstellingen, musicals en culturele festivals bezocht maar is het bezoek aan urban concerten, dance- en houseparty's en de bioscoop toegenomen.

Bezoek aan cultureel erfgoed

Met uitzondering van de galleries en ateliers bezoeken Rotterdamse jongeren even vaak diverse soorten cultureel erfgoed als oudere Rotterdammers.

Ten opzichte van voorgaande jaren is een stijgende lijn te zien in het bezoek aan musea en galleries en ateliers. Ook bezienswaardige gebouwen, dorpen en stadsdelen worden in 2009 en 2011 vaker bezocht dan in 2005. Al met al wordt het cultureel erfgoed in Rotterdam dus vaker door jongeren bezocht dan een aantal jaar geleden.

Festivalbezoek

Tweederde van de Rotterdammers heeft in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek een of meer Rotterdamse festivals bezocht. Het aandeel festivalgangers onder de Rotterdamse jongeren wijkt niet af van het aandeel onder de 26-plussers.

Ten opzichte van 2009 gingen er aanmerkelijk minder jongeren naar het Dunya Festival en het Zomercarnaval. Daarnaast is een negatieve trend te zien bij het bezoek van jongeren aan de Parade en de Wereldhavendagen. De Wereld van Witte de With en het Metropolis Festival winnen daarentegen sinds 2005 weer aan populariteit. Echter, al met al is er sprake van een negatieve trend van het festivalbezoek door Rotterdamse jongeren.

Bezoek aan feesten met (live) optredens

Bijna vier op de tien Rotterdammers bezochten de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek feesten met (live) optredens. Een derde van de Rotterdammers bezocht dergelijke feesten in Rotterdam. Het bezoek aan dergelijke feesten is onder jongeren aanmerkelijk hoger dan onder de oudere Rotterdammers (54% vs. 35%).

Bezoek aan culturele instellingen

Van de culturele instellingen worden bioscopen het meest bezocht door Rotterdammers. En, zoals we al eerder zagen, gaan jongeren vaker naar de bioscoop dan de ouderen. Bovendien blijkt dat jongeren aanmerkelijk vaker naar de grotere bioscopen gaan dan 26-plussers. Theaters en musea (met name het oude en het nieuwe Luxor Theater, museum Boijmans van Beuningen en het Wereldmuseum), worden daarentegen vaker door 26-plussers bezocht. Overigens zijn het ook relatief vaak studenten die theaters en musea bezoeken.

Bezoek Locale Cultuur Centra (LCC)

Een kwart van de Rotterdammers heeft in 2011 een van de LCC's in Rotterdam bezocht. Er is daarbij geen verschil tussen jong en oud. Wel is het bezoek van jongeren aan LCC's ten opzichte van 2009 iets afgenomen.

Zelf kunstzinnig bezig zijn

Vier op de tien Rotterdammers zijn wel eens kunstzinnig bezig in hun vrije tijd. Onder hen bevinden zich aanmerkelijk meer jongeren dan ouderen. Met uitzondering van het werken met textiel worden alle activiteiten meer door jongeren beoefend dan door 26-plussers.

SKVR

Ongeveer de helft van de Rotterdammers is bekend met SKVR. Onder de jongeren (vooral onder de 13- t/m 17-jarigen) is de bekendheid hoger dan onder de oudere Rotterdammers. Zij zijn niet alleen vaker bekend met SKVR, zij hebben er tevens vaker gebruik van gemaakt of maken er op het moment gebruik van.

Bezoek aan uitleeninstellingen

In Rotterdam kan je bij diverse instellingen terecht om boeken, muziek, kunst, etc. te lenen. Vier op de tien Rotterdammers hebben het jaar voorafgaand aan het onderzoek gebruik gemaakt van een van de genoemde voorzieningen. Het gebruik onder jongeren is aanmerkelijk hoger dan onder de ouderen (55% vs. 38%) waarbij het verschil vooral zit in het gebruik van de videotheek en de bibliotheek.

Mediagebruik

Bijna alle Rotterdammers kijken wel eens naar de televisie en zeven op de tien Rotterdammers luisteren wel eens naar de radio. Ouderen kijken vaker televisie en luisteren vaker naar de radio dan jongeren waarbij de verschillen zich voornamelijk voordoen bij het kijken/luisteren naar de regionale zenders: TV Rijnmond en Radio Rijnmond.

In vergelijking met de afgelopen jaren wordt er minder televisie gekeken en minder radio geluisterd. Met name TV Rijnmond heeft aan populariteit moeten inleveren.

Internetgebruik

Negen op de tien Rotterdammers gebruikt internet. Onder de jongeren is dit in 2011 voor het eerst 100%. Het gebruik van internet op een smartphone is relatief nieuw, maar wordt al wel door vier op de tien Rotterdammers gebruikt. Onder de jongeren is het gebruik aanmerkelijk hoger dan onder ouderen, namelijk 71% vs. 36%.

Informatiebronnen

Van de Rotterdammers laat 92% zich op de één of andere manier informeren over culturele activiteiten in Rotterdam. Daarbij is geen verschil tussen jongeren en ouderen. Wel blijkt dat ouderen vaker via de traditionele media aan de benodigde informatie komen en dat jongeren juist vaker gebruik maken van nieuwe media zoals sociale netwerken als Hyves en Facebook. Zowel bij jongeren als bij ouderen zijn vrienden, familie, kennissen en collega's de meest geraadpleegde bron. Ouderen laten zich daarnaast ook vaak via huis-aan-huisbladen informeren. Over de jaren heen is een aantal ontwikkelingen te zien. Zo neemt het gebruik van traditionele media over het algemeen af en heeft ook de Metro/Spits zijn beste tijd gehad. Het gebruik van digitale informatiebronnen, met name van sociale netwerken is de afgelopen jaren daarentegen aanzienlijk toegenomen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor dit rapport

De afdeling Kunst en Cultuur van de gemeente Rotterdam heeft door het Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS) een analyse laten uitvoeren op het gebied van Rotterdamse jongeren en hun cultuurdeelname. De voorgaande quickscans uit 2005, 2007 en 2009/2010 dienden hierbij als voorbeeld.

1.2 Vraagstelling en gebruik rapport

Net als voorgaande metingen was het doel om een beschrijving te geven van het vrijetijdsge- drag van jongeren in Rotterdam, met name op het gebied van cultuurdeelname, en dit te verge- lijken met de vrijetijdsbesteding van oudere Rotterdammers. Onder 'jongeren' wordt in dit geval de leeftijdsgroep van 13 tot en met 25 jaar verstaan, onder 'ouderen' behoren de Rotterdam- mers vanaf 26 jaar.

Naast vergelijkingen tussen jong en oud worden jongeren ook onderling vergeleken. Dit ge- beurt op basis van leeftijd, geslacht, etnische achtergrond, voornaamste tijdsbesteding (zijnde schoolgaand, student of werkend), stadsdeel (Noord en Zuid) en het inkomensniveau van het huishouden.

De verschillende onderwerpen die aan bod komen, zijn:

- Tijdsbesteding
 - Algemeen: werk, zorg, studie, vrije tijd
 - Uitgaan en funshoppen in Rotterdam
 - Zelf actief kunstzinnig bezig zijn
 - Bekendheid en deelname cursussen SKVR
 - Gebruik van uitleeninstellingen
- Mediagebruik
 - TV, radio, lokale zenders
 - Internet- en smartphonegebruik
 - Gebruik informatiebronnen met betrekking tot cultuurdeelname
- Cultuurdeelname
 - Bezoek aan culturele voorstellingen
 - Bezoek aan cultureel erfgoed
 - Bezoek aan afzonderlijk genoemde Rotterdamse culturele instellingen
 - Bezoek aan feesten met live optredens
 - Bezoek aan festivals en evenementen
 - Bezoek aan LCC's

Er wordt in hoofdlijnen beschreven hoe de jongeren zich verhouden tot de ouderen en wat de opvallende verschillen tussen de groepen jongeren zijn. Ook worden daar waar mogelijk verge- lijkingen gemaakt met de uitkomsten van 2005, 2007 en 2009/2010 waardoor trends onder de jongeren in kaart worden gebracht.

1.3 Leeswijzer

De volgende hoofdstukken gaan in op de eerder genoemde onderwerpen. Onder 'jongeren' wordt steeds de groep van 13 tot en met 25 jaar verstaan. Deze groep valt weer uiteen in de jongeren in de leeftijd van het voortgezet onderwijs (13 t/m 17-jarigen), en de groep na het voortgezet onderwijs (van 18 tot en met 25 jaar). Wanneer gesproken wordt over *ouderen*, wordt in dit rapport zonder uitzondering bedoeld: niet-jongeren, ofwel: 26-plussers.

Naast een onderscheid tussen jongere jeugd en oudere jeugd worden er meer uitsplitsingen gemaakt, bijvoorbeeld tussen scholieren, studenten en werkenden. Onder scholieren worden in dit verband jongeren verstaan die tijdens het onderzoek een opleiding volgden niet hoger dan MBO, HAVO of VWO. Onder studenten vallen alle jongeren die tijdens het onderzoek met een HBO of WO-opleiding bezig waren.

Voor de geïnteresseerde lezer zijn de vragenlijst en een onderzoeksverantwoording (inclusief uitleg over de betekenis van percentages en significanties) verkrijgbaar bij het Centrum voor Onderzoek en Statistiek.

2 Algemene kenmerken van de Rotterdamse jongeren

2.1 Ruim 100.000 jongeren in Rotterdam

In 2012¹ wonen er in Rotterdam ruim 108.000 jongeren van 13 tot en met 25 jaar. Het *aandeel* jongeren ligt in Rotterdam daarmee nog steeds tussen de 17 en 18 procent van de totale bevolking.

In dit rapport wordt onderscheid gemaakt in twee leeftijdsgroepen: de 13 tot en met 17-jarigen en de 18 tot en met 25-jarigen. De eerste leeftijdsgroep is globaal genomen de leeftijd van het voortgezet onderwijs en betreft in Rotterdam een op de drie jongeren. De oudere groep betreft ruim tweederde van de Rotterdamse jongeren. Landelijk is dit aandeel kleiner. De aanwezigheid van relatief veel hogere onderwijs in Rotterdam speelt hierbij uiteraard een rol.

Tabel 2.1 Aantal en aandeel jongeren in Rotterdam naar leeftijd, 2012

	Rotterdam		Nederland	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
13	6.359	6	195.148	7
14	6.309	6	193.915	7
15	6.297	6	194.457	7
16	6.266	6	200.285	8
17	6.529	6	200.266	8
subtotaal 13 t/m 17	31.760	29	984.071	37
18	7.295	7	203.609	8
19	8.236	8	208.127	8
20	9.145	8	210.871	8
21	9.876	9	205.310	8
22	10.046	9	204.957	8
23	10.362	10	206.741	8
24	10.633	10	206.850	8
25	10.889	10	203.001	8
subtotaal 18 t/m 25 jaar	76.482	71	1.649.466	63
Eindtotaal	108.242	100	2.633.537	100

¹ De meest recente gegevens worden gepresenteerd. Bij de bevolkingscijfers is de meest recente peildatum 1 januari 2012, bij andere gegevens is dat een minder recente datum. Bij de uitkomsten van de VTO die in dit rapport staan is dat najaar 2011. Alle verschillende gegevens op exact dezelfde peildatum krijgen is onmogelijk. Omdat deze gegevens van jaar tot jaar weinig verschillen, is gekozen om steeds het meest recente jaar te kiezen.

2.2 Demografische kenmerken: etniciteit

Bijna zes op de tien Rotterdamse jongeren zijn van allochtone afkomst. Ongeveer de helft (48%) van de jongeren is van *niet-westerse* afkomst. De overige 11% is van westerse allochtone afkomst. Onder de 13 t/m 17-jarigen bevinden zich relatief veel niet-westerse allochtonen (iets meer dan de helft), onder de “oudere jongeren” is dit aandeel iets lager (iets minder dan de helft). Onder de 26-plussers is het aandeel niet-westersen het laagst: minder dan een derde.

Tabel 2.2 Aandeel Rotterdamse jongeren (en niet-jongeren) uitgesplitst naar leeftijd en etniciteit, in procenten, 2012

	0 t/m 12 jaar	13 t/m 17 jaar	18 t/m 25 jaar	Totaal jongeren	26-plussers
Surinamers+Antillianen	13	17	16	16	11
Turken	10	14	9	11	7
Marokkanen	13	12	7	9	5
Overige niet-westersen	13	13	13	13	9
<i>Subtotaal niet-westersen</i>	<i>49</i>	<i>55</i>	<i>45</i>	<i>48</i>	<i>31</i>
Westerse allochtonen	10	8	12	11	12
Autochtonen	41	37	43	41	57
<i>Subtotaal westersen</i>	<i>51</i>	<i>45</i>	<i>55</i>	<i>52</i>	<i>69</i>
Alle jongeren	100	100	100	100	100

2.3 Demografische kenmerken: positie in huishouden

Bijna alle 13 t/m 17-jarigen zijn thuiswonend. Onder de 18 t/m 25-jarigen neemt het aandeel thuiswonenden met de jaren af en neemt het aandeel alleenstaanden, (echt)paren zonder kinderen en (echt)paren met kinderen toe. Van de 25-jarige jongeren in Rotterdam woont nog 18% bij de ouders. Studenten die in een studentenhuis wonen, kunnen ofwel als ‘alleenstaand’ staan geregistreerd, ofwel in de categorie ‘overig’ vallen.

Tabel 2.3 Aandeel Rotterdamse jongeren uitgesplitst naar leeftijd en positie in huishouden, in procenten, 2012

	Woont bij		Woont met	Woont met	Overig	Eindtotaal
	ouder(s)	Alleenstaand	partner zonder kind(eren)	kind(eren) en evt partner		
13	97	1	0	0	2	100
14	97	1	0	0	2	100
15	96	1	0	0	2	100
16	96	2	0	0	1	100
17	93	3	1	0	2	100
<i>subtotaal 13 t/m 17 jaar</i>	<i>96</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>100</i>
18	76	13	5	1	5	100
19	61	21	9	2	7	100
20	50	26	12	3	9	100
21	42	29	16	4	9	100
22	34	32	19	6	9	100
23	27	33	22	8	9	100
24	22	33	26	10	8	100
25	18	33	28	13	8	100
<i>subtotaal 18 t/m 25 jaar</i>	<i>39</i>	<i>28</i>	<i>18</i>	<i>6</i>	<i>8</i>	<i>100</i>
Totaal	56	21	13	4	6	100

2.4 Demografische kenmerken per deelgemeente

Prins Alexander is de deelgemeente met de meeste inwoners, maar ook een deelgemeente met relatief weinig jongeren. In Delfshaven en Kralingen-Crooswijk is het aandeel jongeren het hoogst.

Hillegersberg-Schiebroek, Prins Alexander, Pernis, Hoek van Holland, Hoogvliet en Rozenburg hebben het grootste aandeel jonge jongeren en daardoor ook het grootste aandeel thuiswonende jongeren. Met name in het Stadscentrum wonen relatief veel 'oudere jongeren' en is een klein aandeel van de jongeren nog thuiswonend.

Tabel 2.4 Aantal en aandeel Rotterdamse jongeren uitgesplitst naar leeftijd en deelgemeente, 2012

	Totale bevolking	Aantal jongeren	Percentage jongeren	Percentage binnen de 13 t/m 25 jarigen			
				13 t/m 17 jaar	18 t/m 25 jaar	Totaal	woont bij ouder(s) thuis
Stadscentrum	30.405	5.835	19	14	86	100	26
Delfshaven	74.372	16.181	22	27	73	100	48
Noord	51.089	9.618	19	21	79	100	41
Kralingen-Crooswijk	50.398	11.065	22	19	81	100	36
Overschie	16.059	2.393	15	32	68	100	66
Hillegersberg-Schiebroek	42.870	5.470	13	42	58	100	70
Prins Alexander	93.973	13.535	14	37	63	100	74
Hoek van Holland	9.940	1.397	14	40	60	100	82
Feijenoord	72.297	13.617	19	31	69	100	58
IJsselmonde	58.874	9.602	16	35	65	100	68
Charlois	64.569	11.481	18	28	72	100	50
Pernis	4.815	683	14	37	63	100	76
Hoogvliet	34.066	5.449	16	37	63	100	78
Rozenburg	12.522	1.879	15	38	62	100	75
Haven- en industriegebieden*	207	37	18	5	95	100	30
Rotterdam totaal	616.456	108.242	18	29	71	100	56

*) Haven- en industriegebieden worden in de overige tabellen buiten beschouwing gelaten

In tabel 2.5 worden de deelgemeenten gegroepeerd naar stadsdeel. Stadscentrum, Delfshaven, Noord en Kralingen-Crooswijk vormen het stadsdeel "Noordoever binnen de ring". Overschie, Hillegersberg-Schiebroek, Prins Alexander en Hoek van Holland vormen samen "Noordoever buiten de ring". Feijenoord, IJsselmonde, Charlois, Pernis, Hoogvliet en Rozenburg vormen het stadsdeel "Zuidoever".

Op de Noordoever binnen de ring wonen relatief de meeste jongeren. In vergelijking met de andere twee stadsdelen wonen hier de meeste oudere jongeren en het kleinste aandeel thuiswonende jongeren.

Tabel 2.5 Aantal en aandeel Rotterdamse jongeren uitgesplitst naar leeftijd en stadsdeel, 2012

	Totale bevolking	Jongeren	Percentage jongeren	Percentage binnen de 13 t/m 25 jarigen			
				13 t/m 17 jaar	18 t/m 25 jaar	Totaal	woont bij ouder(s) thuis
Noordoever binnen ring	206.204	42.699	21	22	78	100	40
Noordoever buiten ring	162.842	22.795	14	38	62	100	73
Zuidoever	247.143	42.711	17	32	68	100	62
Rotterdam totaal	616.249	108.205	18	29	71	100	56

In deelgemeenten Feijenoord en Delfshaven, woont het grootste aandeel niet-westerse jongeren. In Feijenoord is een relatief groot deel van Turkse afkomst. Ook in deelgemeenten IJsselmonde en Charlois is een relatief groot deel van niet-westerse afkomst. In deze deelgemeenten is juist het aandeel Surinamers en Antillianen hoog. In Hoek van Holland, Rozenburg en Pernis wonen nauwelijks niet-westerse jongeren.

Tabel 2.6 Aandeel Rotterdamse jongeren uitgesplitst naar etniciteit en deelgemeente, 2012

	niet-westers westers		Niet-westers, uitgesplitst naar etnische groepen				Westers, idem	
			Surinamers +Antillianen	Turken	Marokkanen	Overig niet-west.	Westerse allochtonen	Autochtonen
Stadscentrum	42	58	13	6	7	16	15	43
Delfshaven	64	36	16	16	15	17	11	24
Noord	47	53	12	11	12	12	12	41
Kralingen-Croosw.	41	59	10	7	11	14	16	43
Overschie	39	61	12	7	11	9	8	53
Hillegersberg-Sch.	27	73	9	3	6	9	10	62
Prins Alexander	31	69	15	3	3	10	9	59
Hoek van Holland	6	94	2	1	1	2	6	88
Feijenoord	69	31	19	24	13	14	8	22
IJsselmonde	52	48	25	8	5	13	7	41
Charlois	59	41	24	12	8	15	12	29
Pernis	15	85	8	1	1	5	5	80
Hoogvliet	37	63	22	4	2	8	7	56
Rozenburg	13	87	4	3	0	5	9	78
Rotterdam totaal	48	52	16	11	9	13	11	41

Op de zuidoever woont het grootste aandeel niet-westerse jongeren, relatief vaak van Surinaamse/Antilliaanse afkomst. Op de noordoever buiten de ring woont het kleinste aandeel niet-westerse jongeren.

Tabel 2.7 Aandeel Rotterdamse jongeren uitgesplitst naar etniciteit en stadsdeel, 2012

	niet-westers westers		Niet-westers, uitgesplitst naar etnische groepen				Westers, idem	
			Surinamers +Antillianen	Turken	Marokkanen	Overig niet-westers	westerse allochtonen	Autochtonen
Noord binnen ring	51	49	13	11	12	15	13	35
Noord buiten ring	30	70	12	4	4	9	9	61
Zuidoever	55	45	21	13	8	13	9	36
Rotterdam totaal	48	52	16	11	9	13	11	41

2.5 Sociaaleconomische kenmerken: opleiding en inkomen

In deze paragraaf worden het opleidingsniveau en het inkomensniveau van de Rotterdamse jongeren besproken. Wanneer in dit rapport wordt gesproken over opleidingsniveau van de jongeren, wordt daarmee steeds bedoeld: het opleidingsniveau waarmee de jongeren *bezig* is. Tabel 2.8 toont op welke schooltypen de Rotterdamse jongeren deelnemen aan het onderwijs. Het meest recente beschikbare jaar is het studiejaar 2010/2011.

Van de jongste groep Rotterdamse jongeren (13 t/m 17 jaar) zit 5 procent in het speciaal onderwijs. Bijna eenderde zit in een brugklas (eerste twee leerjaren) van het voortgezet onderwijs. Vanaf het derde leerjaar zijn er cijfers over het niveau van dat voortgezet onderwijs. Vergeleken met landelijk gaan er wat meer Rotterdamse jongeren naar het VMBO en iets minder naar HAVO en (met name) VWO. Zowel in Rotterdam als in het hele land is een paar procent van de jongste groep niet op een school ingeschreven.²

De oudere jongeren (18 t/m 25 jaar) in Rotterdam verschillen niet veel van die in Nederland, als het gaat om deelname aan het onderwijs. Iets meer dan de helft zit überhaupt op school, een vijfde op een MBO, een derde op het HBO of WO en een enkeling nog op de HAVO of het VWO. Wel opvallend is dat in Rotterdam naar verhouding wat minder HBO-studenten wonen en juist wat meer universiteitsstudenten.

Tabel 2.8 *Jongeren in Rotterdam (incl. Rozenburg) en Nederland naar onderwijsniveau waaraan zij deelnemen, in procenten, studiejaar 2010/2011*

	Rotterdam			Nederland		
	13 t/m 17 jaar	18 t/m 25 jaar	Totaal 13-25 jaar	13 t/m 17 jaar	18 t/m 25 jaar	Totaal 13-25 jaar
Speciaal (en basis)onderwijs	5	0	2	3	0	1
VO brugklas (jaren 1 en 2)	30	0	9	28	0	11
VMBO of lager, jaar 3-4	27	0	8	23	0	9
HAVO jaar 3-5	11	1	4	14	1	6
VWO jaar 3-6	10	1	4	15	1	6
MBO	14	20	18	13	20	17
Hoger beroepsonderwijs	1	18	13	1	20	13
Wetenschappelijk onderwijs	0	15	11	0	12	8
Subtotaal schoolgaand	98	56	69	97	55	71
Niet schoolgaand	2	44	31	3	45	29
Totaal alle jongeren	100	100	100	100	100	100

Bron: CBS, bewerking COS

² Vaak zal daarbij sprake zijn van bijzondere omstandigheden, maar het kan ook zijn dat sommige administraties niet 100% volledig zijn. Als bijzondere omstandigheden samengaan met het wonen in een instelling (zoals een gezondheidsinstelling of gevangenis) dan zijn deze jongeren overigens niet meegenomen in de VTO-steekproef.

In tabel 2.9 worden enkele inkomensgegevens getoond uit het Regionaal InkomensOnderzoek (RIO) 2009 van het CBS; de meest recente gegevensbron voor inkomens in Rotterdam. De tabel laat zien hoeveel jongeren een eigen inkomen hebben, hoe hoog dat inkomen is (in euro's op jaarbasis) en hoe hoog het inkomen is van het huishouden waar zij toe behoren.

In vergelijking met heel Nederland zijn er in Rotterdam relatief weinig 13- t/m 17-jarigen met een eigen inkomen. Hun gemiddelde eigen inkomen is echter wel praktisch even hoog. De Rotterdamse 18- t/m 25-jarigen hebben net als hun leeftijdsgenoten elders bijna altijd een eigen inkomen en ook hier is de hoogte van dat eigen inkomen in Rotterdam nagenoeg gelijk aan dat in heel Nederland. Het subtotaal van alle jongeren (13 t/m 25 jaar) laat zien dat het gemiddelde eigen inkomen van Rotterdamse jongeren hoger is dan dat in heel Nederland. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat er in Rotterdam relatief veel "oudere jongeren" zijn, die immers meer eigen inkomen hebben dan de jongeren onder de 18 jaar.

Overigens is zakgeld en dergelijke niet meegeteld in dit eigen inkomen. Met name de jongste groep is grotendeels afhankelijk van het inkomen van hun ouders/verzorgers. Daarom is in de tabel ook weergegeven hoe hoog de inkomens zijn van de *huishoudens* waartoe de jongeren behoren. Over het geheel genomen geldt dat de inkomens in Rotterdam lager zijn dan die in de rest van het land. Zowel voor Rotterdam als voor Nederland geldt dat huishoudens met één of meer 13- t/m17-jarigen een hoger huishoudensinkomen hebben dan huishoudens zonder zulke "tieners". Voor een deel wordt dit verschil verklaard door de kinderbijslag die zulke huishoudens ontvangen.

Tabel 2.9 Inkomenssituatie van jongeren en niet-jongeren in Rotterdam en Nederland, 2009, percentage met eigen inkomen, gemiddeld eigen besteedbaar inkomen en gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen

	Rotterdam			Nederland		
	% met eigen inkomen	gemiddeld eigen inkomen	gemiddeld huishoudensinkomen	% met eigen inkomen	gemiddeld eigen inkomen	gemiddeld huishoudensinkomen
13 t/m 17 jaar	31%	€ 1.300	€ 38.000	39%	€ 1.400	€ 46.200
18 t/m 25 jaar	93%	€ 9.700	€ 27.900	96%	€ 9.900	€ 37.300
subtotaal 13 t/m 25 jaar	74%	€ 6.800	€ 30.800	74%	€ 6.200	€ 40.500
Ouder (= 26-plus)	93%	€ 20.400	€ 33.500	94%	€ 21.400	€ 38.000
Totaal (= 13-plus)	89%	€ 18.400	€ 33.000	90%	€ 19.400	€ 38.500

Bron: CBS, Regionaal InkomensOnderzoek 2009, bewerking COS. Betreft Rotterdam inclusief Rozenburg. Gemiddelde inkomens afgerond op *honderdtallen*, berekend over personen of huishoudens die een inkomen hebben.

Tabel 2.10 laat zien welk deel van de jongeren een eigen inkomen heeft uit studiefinanciering of betaald werk.

Tabel 2.10 Voornaamste bron van het eigen inkomen van jongeren en niet-jongeren in Rotterdam en Nederland, 2009, in procenten

	Rotterdam				Nederland			
	Studie-financiering	Betaald werk	Overig of geen eigen inkomen	Totaal	Studie-financiering	Betaald werk	Overig of geen eigen inkomen	Totaal
13 t/m 17 jaar	1%	28%	71%	100%	1%	36%	63%	100%
18 t/m 25 jaar	52%	36%	12%	100%	48%	43%	9%	100%
subtotaal 13 t/m 25	36%	34%	30%	100%	30%	40%	29%	100%
26-plussers	1%	56%	43%	100%	0%	60%	40%	100%
Totaal (13-plussers)	8%	51%	41%	100%	6%	56%	38%	100%

Bron: CBS, Regionaal InkomensOnderzoek 2009, bewerking COS. Betreft Rotterdam inclusief Rozenburg.

De jongeren in Rotterdam (zowel de jongere als de oudere jongeren) hebben minder vaak een eigen inkomen uit werk dan jongeren elders in Nederland en leven vaker voornamelijk van studiefinanciering. Ook dit wordt verklaard door het grote aandeel oudere jongeren in de stad, wat natuurlijk ook samenhangt met de aanwezigheid van instellingen voor hoger onderwijs.

3 Tijdsbesteding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de tijdsbesteding van Rotterdamse jongeren, vergeleken met de rest van de Rotterdammers. Allereerst wordt het tijdsbeslag van “verplichte” bezigheden en van vrije tijd besproken. In de tweede paragraaf zien we of Rotterdammers in het algemeen en jongeren in het bijzonder doorgaans in Rotterdam uitgaan en funshoppen. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een paragraaf over het bezoek aan (sport)evenementen.

3.1 Verplichte bezigheden en vrije tijd

Gemiddeld hebben Rotterdammers 20 uur per week vrije tijd, dus iets minder dan drie uur per dag. Een nagenoeg gelijk aantal uren wordt aan betaald werk besteed. Daarnaast wordt er door de ‘gemiddelde Rotterdammer’ 13 uur per week aan huishoudelijk werk besteed en gaat er gemiddeld zes uur in studie zitten. Het spreekt voor zich dat jongeren relatief veel uren aan school of studie besteden en relatief weinig uren aan betaald werk en huishoudelijk werk of de verzorging van huisgenoten. Het aantal vrije uren is voor jongeren gelijk aan dat voor ouderen. Overigens gaat het hier wel om een subjectief gegeven: respondenten maken zelf een inschatting van het aantal uren.

Tabel 3.1 Gemiddelde tijdsbesteding in uren per week aan verplichte zaken en vrije tijd door Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers

	Betaald werk	Studie, cursus, opleiding	Huishoudelijk werk, verzorging	'echte' vrije tijd
13 t/m 25	12	24	5	20
26 en ouder	24	2	15	20
Alle leeftijden	22	6	13	20

Onder de jongeren kan onderscheid worden gemaakt naar verschillende kenmerken.

In tabel 3.2 is te zien dat oudere, westerse, werkende jongeren en jongeren in een huishouden met een hoger inkomen in vergelijking met andere jongeren veel vrije tijd hebben. (Het inkomen betreft dus het inkomen van het *huishouden* waar de jongeren toe behoren.) Deze zelfde groep jongeren besteedt tevens relatief veel tijd aan betaald werk.

13 t/m 17-jarigen, jongeren van de noordoever en jongeren in een huishouden met een lager inkomen houden zich in vergelijking met andere jongeren vaak bezig met een studie, cursus of opleiding.

Tabel 3.2 Gemiddelde tijdsbesteding in uren per week aan verplichte zaken en vrije tijd door Rotterdamse jongeren naar diverse kenmerken

	Betaald werk	Studie, cursus, opleiding	Huishoudelijk werk, verzorging	'echte' vrije tijd
13 t/m 17	3	27	4	18
18 t/m 25	16	22	6	21
Jongens	12	24	4	20
Meisjes	11	24	6	20
Westers	16	23	5	23
Niet-westers	6	25	5	15
Schoolgaand	3	29	4	18
Student	6	35	5	19
Werkend en overig	31	4	6	23
Noord	11	25	5	20
Zuid	12	22	6	19
Lager dan modaal	9	26	5	16
Modaal en hoger	19	19	5	24
Totaal 13 t/m 25 jarigen	12	24	5	20

In tabel 3.3 wordt een tijdreeks weergegeven. Hieruit blijkt dat jongeren in vergelijking met 2005 minder tijd besteden aan betaald werk en meer tijd kwijt zijn aan de studie. Per saldo hebben zij even veel vrije tijd als een aantal jaar geleden.

Tabel 3.3 Gemiddelde tijdsbesteding in uren per week aan verplichte zaken en vrije tijd door Rotterdamse jongeren in 2005 tot en met 2011

	Betaald werk	Studie, cursus, opleiding	Huishoudelijk werk, verzorging	'echte' vrije tijd
13 t/m 25 jarigen 2011	12	24	5	20
13 t/m 25 jarigen 2009	12	23	6	19
13 t/m 25 jarigen 2007	13	21	6	22
13 t/m 25 jarigen 2005	14	20	6	20

Bijna de helft van de Rotterdammers vindt dat zij minder vrije tijd hebben in vergelijking met vijf jaar geleden (zie tabel 3.4). Onder hen bevinden zich vooral jongeren.

Tabel 3.4 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat meer, even veel en minder vrije tijd zegt te hebben dan vijf jaar geleden

	Meer	Even veel	Minder	Totaal
13 t/m 25	9	10	80	100
26 en ouder	26	33	42	100
Alle leeftijden	23	28	49	100

Binnen de groep jongeren doen zich ook nog enkele verschillen voor. Zo zijn het relatief vaak 13 t/m 17-jarigen (en dus ook scholieren), jongens, niet-westerse jongeren, jongeren van Zuid en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een hoger inkomen, die van mening zijn dat zij in vergelijking met vijf jaar geleden *minder* vrije tijd hebben.

Met name oudere jongeren, studenten en werkenden en westerse jongeren zijn relatief vaak van mening zijn dat zij *meer* vrije tijd hebben dan vijf jaar geleden.

Tabel 3.5 Percentage Rotterdamse jongeren dat meer, even veel en minder vrije tijd zegt te hebben dan vijf jaar geleden, naar diverse kenmerken

	Meer	Even veel	Minder	Totaal
13 t/m 17	4	11	85	100
18 t/m 25	12	10	78	100
Jongens	10	6	83	100
Meisjes	9	13	78	100
Westers	11	10	79	100
Niet-westers	6	11	83	100
Schoolgaand	4	12	83	100
Student	10	10	79	100
Werkend en overig	15	7	77	100
Noord	9	12	79	100
Zuid	10	7	83	100
Lager dan modaal	11	11	78	100
Modaal en hoger	8	5	87	100
Totaal 13 t/m 25 jarigen	9	10	80	100

Relatief veel jongeren hebben het gevoel dat zij minder vrije tijd hebben dan vijf jaar geleden (zie onderstaande tabel). Dit is op zich een logische uitkomst; Een deel van hen was toen nog kind, zat wellicht nog op de basisschool of middelbare school en hoefde in de vrije tijd minder tijd te besteden aan de studie.³

Tabel 3.6 Percentage Rotterdamse jongeren dat meer, even veel en minder vrije tijd zegt te hebben dan vijf jaar geleden in 2005 tot en met 2011

	Meer	Even veel	Minder	Totaal
13 t/m 25 jarigen 2011	9	10	80	100
13 t/m 25 jarigen 2009	12	14	74	100
13 t/m 25 jarigen 2007	10	15	74	100
13 t/m 25 jarigen 2005	13	13	74	100

³ De uitkomsten in tabel 3.6 zijn niet te vergelijken met de uitkomsten in tabel 3.3. Bij tabel 3.6 gaat het immers over jongeren die vijf jaar geleden tussen de 8 en 20 jaar waren. Bij tabel 3.3 gaat het in 2005 om dezelfde groep jongeren als in 2011, namelijk om jongeren tussen 13 en 25 jaar.

3.2 Uitgaan en funshoppen in Rotterdam

Uit tabel 3.7 blijkt dat een op de acht Rotterdammers doorgaans uitgaat in Rotterdam en dat meer dan de helft van de Rotterdammers over het algemeen in Rotterdam blijft om te funshoppen. Voor beide vrijetijdsactiviteiten geldt dat deze vaker door jongeren dan door ouderen in Rotterdam worden gedaan.

De verschillen tussen jongeren onderling zijn ook groot. Oudere jongeren, jongens, westerse jongeren, studenten en jongeren uit Noord kiezen relatief vaak voor Rotterdam als zij uitgaan. En het zijn juist vaker de 13 t/m 17-jarigen, meisjes, scholieren en werkende jongeren, en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een hoger inkomen die doorgaans in Rotterdam funshoppen.

Tabel 3.7 *Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) en overige Rotterdammers dat doorgaans in Rotterdam uitgaat of gaat funshoppen*

	Rotterdammers			Jongeren												
	Totaal	13 t/m 25 jaar	26 jaar en ouder	13 t/m 17	18 t/m 25	Jongens	Meisjes	Westers	Niet-westers	Schoolgaand	Student	Werkend en overig	Noord	Zuid	Lager dan modaal	Modaal en hoger
Uitgaan	16	41	11	19	53	45	38	52	25	18	65	47	51	26	41	49
Funshoppen	57	66	55	71	64	47	81	65	68	71	54	72	64	69	63	73

Na een dip in 2007 en 2009 gaan jongeren in 2011 even vaak in Rotterdam uit als in 2005 het geval was. Het funshoppen is vanaf 2005 echter afgenomen (tabel 3.8). Wellicht kan een verklaring van deze daling gezocht worden in het feit dat jongeren in de loop van de tijd iets minder tijd besteden aan betaald werk en meer tijd besteden aan de studie, waardoor zij minder geld te besteden hebben. Dat deze daling (zij het lichter) ook voor de ouderen geldt (niet in de tabel te zien), doet vermoeden dat ook de economische crisis zijn sporen nalaat.

Tabel 3.8 *Percentage Rotterdamse jongeren in 2005 tot en met 2011 dat doorgaans in Rotterdam uitgaat of gaat funshoppen*

	2005	2007	2009	2011
Uitgaan	40	33	31	41
Funshoppen	77	71	66	66

3.3 Bezoek aan (sport)evenementen

Elk jaar vindt er een aantal sportevenementen in Rotterdam plaats. Uit tabel 3.9 blijkt dat vier op de tien Rotterdammers tenminste één sportevenement hebben bezocht. Jongeren en ouderen verschillen daarin niet van elkaar. Jongeren bezochten wel vaker de Bavaria City Racing terwijl 26-plussers met name vaker de Marathon van Rotterdam bezochten.

Tabel 3.9 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden sportevenementen bezocht*

	13 t/m 25	26 en ouder	Totaal
Bavaria City Racing	20	15	16
Wedstrijden betaald voetbal (Feyenoord, Sparta, Excelsior)	13	13	13
ABN AMRO Marathon Rotterdam	7	16	14
CHIO Rotterdam (hippische sport)	3	4	4
ABN AMRO World Tennis Tournament	2	5	5
Rabobank Zesdaagse Rotterdam	0	4	3
Andere sportwedstrijden/sporttoernooien in/rond Rotterdam	21	17	18
Minstens een sportevenement	41	41	41

In onderstaande tabel wordt het bezoek van jongeren aan sportevenementen uitgesplitst naar enkele kenmerken. Daarbij valt op dat jongens, westerse jongeren, jongeren van Noord en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een hoog inkomen relatief vaak sportevenementen hebben bezocht. De verschillen zijn het grootst tussen jongens en meisjes en tussen westerse en niet-westerse jongeren.

Tabel 3.10 *Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat in de afgelopen twaalf maanden sportevenementen bezocht*

	13 t/m 17		18 t/m 25		Jongens		Meisjes		Westers		Niet-westers		Schoolgaand			Student			Werkend en overig			Noord		Zuid		Lager dan modaal		Modaal en hoger		Totaal 13 t/m 25 jarigen
Bavaria City Racing	21	20	28	15	23	16	21	18	23	24	16	16	24	20	11	14	21	7	17	7	10	15	14	17	7	15	13	13		
Wedstrijden betaald voetbal (Feyenoord, Sparta, Excelsior)	3	9	11	4	10	2	4	8	10	8	6	5	12	7	4	3	2	4	5	0	2	3	5	5	0	1	7	3		
CHIO Rotterdam (hippische sport)	0	3	3	2	3	1	1	1	5	2	2	1	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
ABN AMRO World Tennis Tournament	18	22	26	17	23	18	19	24	19	20	21	20	23	21	18	22	26	17	23	18	19	24	19	20	21	20	23	21		
Rabobank Zesdaagse Rotterdam	41	41	53	32	49	31	41	39	44	44	37	37	48	41	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Andere sportwedstrijden/sporttoernooien in/rond Rotterdam	41	41	53	32	49	31	41	39	44	44	37	37	48	41	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Minstens een sportevenement	41	41	53	32	49	31	41	39	44	44	37	37	48	41	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		

Ten opzichte van 2009 zijn jongeren minder vaak naar de Marathon van Rotterdam geweest, maar vaker naar andere sportwedstrijden of sporttoernooien in en rond Rotterdam (tabel 3.11).

Tabel 3.11 *Percentage Rotterdamse jongeren in 2009 en 2011 dat in de afgelopen twaalf maanden sportevenementen bezocht*

	2009	2011
Bavaria City Racing	17	20
Wedstrijden betaald voetbal (Feyenoord, Sparta, Excelsior)	12	13
ABN AMRO Marathon Rotterdam	12	7
CHIO Rotterdam (hippische sport)	3	3
ABN AMRO World Tennis Tournament	3	2
Rabobank Zesdaagse Rotterdam	1	0
Andere sportwedstrijden/sporttoernooien in/rond Rotterdam	11	21
Minstens een sportevenement	37	41

Andere Rotterdamse evenementen die men in 2011 had kunnen bezoeken, worden in tabel 3.12 weergegeven. Linksonder in deze tabel blijkt dat tweederde van de Rotterdammers minstens een van de genoemde evenementen heeft bezocht. Het aandeel bezoekers onder jongeren is nagenoeg gelijk aan het aandeel bezoekers onder ouderen, terwijl jongeren vaker Koninginnedag in de binnenstad en de kermis bezochten en ouderen vaker de Zondagsmarkt en braderieën, festivals en evenementen in de buurt.

Tussen jongeren onderling (rechter deel van de tabel) doen zich grote verschillen voor, met name tussen 13 t/m 17-jarigen en 18 t/m 25-jarigen: Met uitzondering van de Zondagsmarkt zijn alle overige evenementen in de stad vaker door 13 t/m 17-jarigen bezocht dan door de oudere jongeren. De relatief hoge aandelen onder scholieren ligt in lijn met deze uitkomst.

Tabel 3.12 *Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden overige evenementen bezocht*

	Rotterdammers			Jongeren												
	Totaal	13 t/m 25	26 en ouder	13 t/m 17	18 t/m 25	Jongens	Meisjes	Westers	Niet-westers	Schoolgaand	Student	Werkend en overig	Noord	Zuid	Lager dan modaal	Modaal en hoger
Zondagsmarkt	21	14	23	17	12	13	15	12	17	14	20	8	14	14	14	15
Koninginnedag in de binnenstad	32	41	30	50	35	33	46	37	46	44	34	44	42	38	42	42
Circus	4	5	4	8	4	6	5	5	6	9	1	5	7	3	5	6
Kermis	20	35	17	50	26	36	34	26	47	49	25	25	33	37	37	29
Braderieën, festivals, evenementen in de buurt	50	41	53	52	35	30	49	40	43	51	38	30	46	34	39	47
Minstens een van bovenstaande	66	69	66	86	60	64	73	66	73	76	61	67	70	67	68	74

Jongeren bezochten in 2011 vaker een van de genoemde evenementen dan in 2009. Met name Koninginnedag werd vaker in de binnenstad gevierd (tabel 3.13).

Tabel 3.13 Percentage Rotterdamse jongeren in 2009 en 2011 dat in de afgelopen twaalf maanden overige evenementen bezocht

	2009	2011
Zondagsmarkt Binnenrotteplein	4	14
Koninginnedag in de binnenstad	26	41
Circus	6	5
Kermis	39	35
Braderieën, festivals, evenementen in de buurt	31	41
Minstens een van bovenstaande	57	69

4 Cultuurdeelname

In dit hoofdstuk komen verschillende vormen van cultuurdeelname door jongeren aan de orde. Achtereenvolgens worden de volgende onderwerpen besproken: Het bezoek aan culturele voorstellingen, het bezoek aan cultureel erfgoed, festivalbezoek, bezoek aan feesten met (live) optredens, aan specifieke culturele instellingen en tot slot het bezoek aan Locale Cultuur Centra (LCC). Aan het eind van het hoofdstuk wordt gekeken naar de kunstzinnige activiteiten die door jongeren worden ondernomen en wordt er ingegaan op de bekendheid en de deelname aan cursussen van SKVR. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een paragraaf dat gaat over het bezoek aan uitleeninstellingen.

4.1 Bezoek aan culturele voorstellingen

Acht op de tien Rotterdammers hebben in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek een of meer culturele voorstellingen bezocht. Onder de jongeren ligt het aandeel aanmerkelijk hoger dan onder ouderen, hetgeen verklaard kan worden door een groot aandeel jongeren dat een bezoek heeft gebracht aan een bioscoop of filmhuis. Wanneer het filmbezoek niet wordt meegeteld blijkt dat 74% van de jongeren en 69% van de ouderen de afgelopen twaalf maanden een of meer voorstellingen (exclusief de film) bezocht.

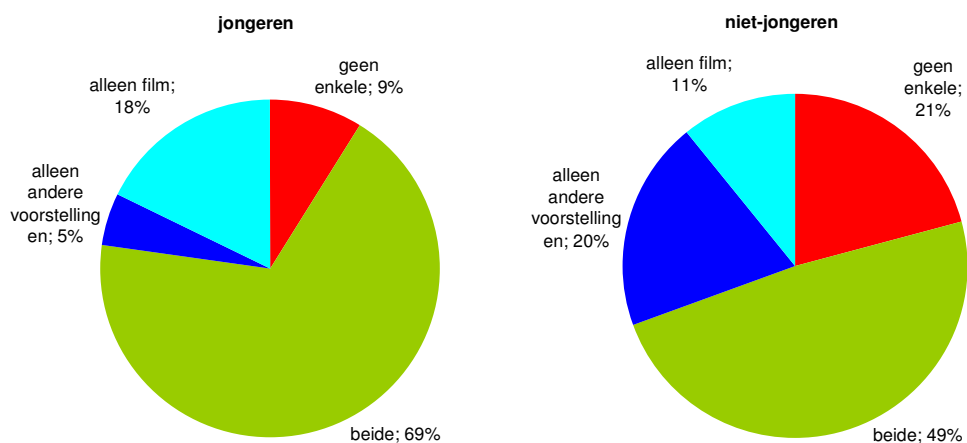
Tabel 4.1 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde culturele voorstellingen bezocht*

	13 t/m 25	26 en ouder	Totaal
Toneelvoorstelling	26	21	22
Cabaret, stand up comedy, kleinkunst	16	22	21
Opera of operette	2	5	5
Concert klassieke muziek	7	15	13
Concert pop/rock	20	20	20
Totaal concert urban	23	9	12
- Concert soul/r&b/funk	12	7	8
- Concert reggae/dancehall/reggaeton	7	4	4
- Concert hiphop	13	3	5
Concert jazz-/blues	7	11	10
Concert wereldmuziek	11	10	10
Concert brassband, harmonie, fanfare	9	6	7
Musical	19	18	18
Dance-/houseparty	28	9	13
Ballet-/dansvoorstelling	11	9	10
Film in bioscoop of filmhuis	87	59	65
Uitvoering van een koor	5	8	8
Literaire bijeenkomst	2	6	5
Lezing over kunst/kunstgeschiedenis	5	6	6
Debat	7	6	7
Cultureel festival	36	32	33
Minstens een van bovenstaande	92	79	82
Minstens een excl. film	74	69	70
Minstens een excl. debat en festival	92	77	80
Minstens een excl film, debat en festival	69	63	64

Naast het bezoek aan de film, gaan jongeren vaker dan ouderen naar toneelvoorstellingen, urban concerten en dance-/houseparty's. Ouderen bezoeken daarentegen vaker cabaretvoorstellingen en concerten van klassieke muziek.

In onderstaande taartdiagrammen worden de verschillen tussen de Rotterdamse jongeren en 26-plussers nog eens weergegeven. Zo blijkt dat ruim tweederde van de jongeren het jaar voorafgaand aan het onderzoek zowel een bezoek gebracht heeft aan de bioscoop als aan een andere culturele instelling of voorstelling. Onder de oudere Rotterdammers is dit aandeel aanmerkelijk lager: nog niet de helft van hen bezocht de bioscoop *en* een andere voorstelling. Voor ouderen geldt juist dat zij vaker andere voorstellingen (dan film) bezochten.

Figuur 4.1 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat een bezoek brengt aan film- en andere voorstellingen

Tabel 4.2 geeft de verschillen tussen jongeren onderling weer.

Tabel 4.2 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde culturele voorstellingen bezocht

	13 t/m 17	18 t/m 25	Jongens	Meisjes	Westers	Niet-westers	Schoolgaand	Student	Werkend en overig	Noord	Zuid	Lager dan modaal	Modaal en hoger	Totaal 13 t/m 25 jarigen
Toneelvoorstelling	31	23	30	23	28	23	26	31	20	28	23	27	29	26
Cabaret, stand up comedy, kleinkunst	17	15	17	15	19	11	12	17	20	20	10	15	20	16
Opera of operette	2	3	2	3	3	2	2	3	3	4	1	4	1	2
Concert klassieke muziek	8	6	6	8	8	6	4	10	8	9	4	7	8	7
Concert pop/rock	14	23	18	21	29	6	14	28	20	25	13	19	23	20
Totaal concert urban	19	26	18	27	20	28	21	32	16	27	17	22	26	23
- Concert soul/r&b/funk	6	15	7	15	13	10	7	18	11	14	9	12	13	12
- Concert reggae/dancehall/reggaeton	3	10	6	8	6	9	7	10	4	9	4	7	7	7
- Concert hiphop	14	12	11	15	9	18	12	19	8	15	9	14	13	13
Concert jazz-/blues	2	9	9	5	9	2	4	14	2	9	3	8	6	7
Concert wereldmuziek	11	12	9	13	9	15	8	17	10	12	10	10	15	11
Concert brassband, harmonie, fanfare	5	10	9	8	3	16	10	10	6	10	7	11	4	9
Musical	19	18	16	20	24	11	17	18	21	22	14	17	21	19
Dance-/houseparty	22	32	26	30	36	18	20	36	32	36	18	27	37	28
Ballet-/dansvoorstelling	12	11	10	12	12	10	11	18	4	14	7	9	15	11
Film in bioscoop of filmhuis	90	85	85	89	87	86	88	92	81	92	79	87	86	87
Uitvoering van een koor	5	5	2	7	7	2	3	4	9	6	3	5	6	5
Literaire bijeenkomst	4	2	0	4	3	1	1	4	2	3	2	2	4	2
Lezing over kunst/kunstgeschiedenis	6	5	6	5	6	4	4	8	5	7	3	7	2	5
Debat	8	7	9	6	5	10	7	11	3	10	3	12	0	7
Cultureel festival	37	35	28	42	33	40	41	34	31	37	33	36	34	36
Minstens een van bovenstaande	93	92	94	91	94	90	93	95	89	97	85	92	92	92
Minstens een excl. film	66	79	71	77	78	68	67	85	71	83	62	73	76	74
Minstens een excl. debat en festival	93	92	94	91	94	90	93	95	89	97	85	92	92	92
Minstens een excl film, debat en festival	58	76	65	73	75	60	60	82	68	78	57	69	73	69

Exclusief het bezoek aan de film, hebben oudere jongeren vaker culturele voorstellingen bezocht dan 13 t/m 17-jarigen (79% vs. 66%). Met name het concertbezoek ligt onder de oudere jongeren hoger. Jongeren hebben daarentegen vaker toneelvoorstellingen bezocht. Naast de oudere jongeren zijn het ook relatief vaak meisjes, westerse jongeren, studenten en jongeren in Noord die een bezoek brachten aan culturele voorstellingen (exclusief de film). Met name de verschillen tussen jongeren uit Noord en Zuid zijn groot.

Tabel 4.3 geeft het bezoek aan culturele voorstellingen over de afgelopen jaren weer.

Tabel 4.3 Percentage Rotterdamse jongeren (in 2005 tot en met 2011) dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde culturele voorstellingen bezocht

	13 t/m 25 jarigen 2005	13 t/m 25 jarigen 2007	13 t/m 25 jarigen 2009	13 t/m 25 jarigen 2011
Toneelvoorstelling	23	25	31	26
Cabaret, stand up comedy, kleinkunst*	16	19	25	16
Opera of operette	2	3	3	2
Concert klassieke muziek	5	9	7	7
Concert pop/rock	-	-	23	20
Totaal concert urban	-	-	18	23
- Concert Soul/r&b/funk	-	-	10	12
- Concert Reggae/dancehall/reggaeton	-	-	7	7
- Concert Hiphop	-	-	12	13
Concert Jazz-/blues	4	5	7	7
Concert wereldmuziek	-	-	13	11
Concert, harmonie, fanfare, brassband	8	8	9	9
Musical	21	25	27	19
Dance-/houseparty	27	31	24	28
Ballet-/dansvoorstelling	8	9	10	11
Film in bioscoop of filmhuis	83	86	82	87
Uitvoering van een koor	3	6	7	5
Literaire bijeenkomst	4	3	4	2
Lezing over kunst/kunstgeschiedenis	4	2	6	5
Debat	-	7	9	7
Cultureel festival	-	40	40	36
Minstens een van bovenstaande	90	93	91	92
Minstens een exclusief film	68	78	77	74
Minstens een excl. debat en festival	-	-	90	92
Minstens een excl. film, debat en festival	-	-	71	69

*Tot en met 2007 zonder stand up comedy.

In het algemeen is het bezoek aan culturele voorstellingen ten opzichte van voorgaande jaren gelijk gebleven. Wanneer echter het bezoek aan de bioscoop niet wordt meegerekend, is vanaf 2007 een lichte daling in het bezoek aan voorstellingen te zien.

Ten opzichte van 2009 hebben jongeren minder vaak toneel- en cabaretvoorstellingen, musicals en culturele festivals bezocht maar is het bezoek aan urban concerten, dance- en houseparty's en de bioscoop toegenomen.

4.2 Bezoek aan cultureel erfgoed

In onderstaande tabel is te zien dat – met uitzondering van de galeries en ateliers – Rotterdamse jongeren even vaak een bezoek brengen aan diverse soorten cultureel erfgoed als oudere Rotterdammers.

Tabel 4.4 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde vormen van cultureel erfgoed bezocht

	Museum	Galerie, atelier	Archief	Bezienswaardige gebouwen, dorpen, stadsdelen	Tenminste een van deze
13 t/m 25	42	16	2	40	56
26 en ouder	40	20	4	40	56
Totaal	40	20	3	40	56

Tussen de jongeren onderling doen zich grote verschillen voor (zie tabel 4.5). 13 t/m 17-jarigen, meisjes, jongeren van westerse afkomst, studenten, jongeren die in Noord wonen en jongeren met een lager huishoudinkomen bezoeken in vergelijking met andere jongeren vaker cultureel erfgoed. Voor een deel zal dit “verplicht bezoek” via de school zijn. Jongeren die galeries en ateliers bezoeken wijken iets af van bovenstaande groep. Onder hen bevinden zich namelijk relatief veel oudere jongeren en jongeren met een hoger huishoudinkomen.

Tabel 4.5 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde vormen van cultureel erfgoed bezocht

	Museum	Galerie, atelier	Archief	Bezienswaardige gebouwen, dorpen, stadsdelen	Tenminste een van deze
13 t/m 17	51	10	2	43	63
18 t/m 25	37	19	2	38	52
man	37	15	1	38	52
vrouw	46	16	2	41	58
westers	45	21	3	41	57
niet-westers	37	9	0	38	53
Schoolgaand	42	13	2	38	57
Student	51	22	2	50	67
Werkend en overig	31	14	1	31	41
Noord	47	21	1	40	58
Zuid	35	9	4	39	52
Lager dan modaal	43	16	1	40	57
Modaal en hoger	41	20	4	34	51
Totaal 13 t/m 25 jarigen	42	16	2	40	56

Ten opzichte van voorgaande jaren is een stijgende lijn te zien in het bezoek aan musea en galeries en ateliers. Ook bezienswaardige gebouwen, dorpen en stadsdelen worden in 2009 en 2011 vaker bezocht dan in 2005. Al met al wordt het cultureel erfgoed in Rotterdam dus vaker door jongeren bezocht dan een aantal jaar geleden.

Tabel 4.6 *Percentage Rotterdamse jongeren (in 2005 tot en met 2011) dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde vormen van cultureel erfgoed bezocht*

	Museum	Galerie, atelier	Archief	Bezienswaardige gebouwen, dorpen, stadsdelen
13 t/m 25 jarigen 2011	42	16	2	40
13 t/m 25 jarigen 2009	39	14	6	40
13 t/m 25 jarigen 2007	37	12	2	37
13 t/m 25 jarigen 2005	35	13	3	32

4.3 Festivalbezoek

Gedurende het jaar wordt een groot aantal festivals georganiseerd in Rotterdam. In onderstaande tabel wordt aangegeven welk deel van de jongeren en ouderen in Rotterdam de betreffende festivals heeft bezocht.

Tweederde van de Rotterdammers heeft in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek een of meer Rotterdamse festivals bezocht. Onder de Rotterdamse jongeren is het aandeel festivalgangers niet significant hoger dan onder de 26-plussers. Wanneer naar de afzonderlijke festivals wordt gekeken doet zich wel een aantal verschillen voor. Zo bezochten jongeren vaker de Pleinbioscoop en het Metropolis Festival en werden de Wereldhavendagen vaker door 26-plussers bezocht.

Tabel 4.7 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden onderstaande festivals bezocht*

	Int. Filmfestival Rotterdam	Dunya Festival	De Parade	Pleinbioscoop	24 uur cultuur	Wereldhavendagen	Zomercarnaval	Museumnacht	Motel Mozaique	Gergiev Festival	Keuze v/d R'damse Schouwburg	De Wereld van Witte de With	Circusstad festival	Metropolis Festival	Dag van de Romantische Muziek	Poetry International Festival	Operadagen Rotterdam	Noth Sea Jazz Festival	North Sea Round Town	Musica Republica	Cameretten	ZomerZondagen	Festival Nieuwe Oogst	Minstens één festival
13 t/m 25	13	20	13	15	7	24	25	5	4	3	3	15	2	10	5	2	2	6	4	3	1	7	2	66
26 en ouder	14	20	14	7	3	32	27	7	2	4	2	12	2	4	8	3	3	9	4	1	1	10	4	64
Totaal	14	20	14	9	4	31	26	7	2	4	2	13	2	6	8	3	3	9	4	1	1	9	4	65

In tabel 4.8 wordt het bezoek van de Rotterdamse jongeren verder uitgesplitst. Daarbij is te zien dat met name oudere jongeren, jongens en werkenden vaker festivals bezochten dan andere jongeren. Oudere jongeren bezochten relatief vaak het Zomercarnaval en de Wereld van Witte de With, terwijl jongeren vaker het Dunya Festival en de Wereldhavendagen bezochten. Jongens waren vaker dan meisjes te vinden bij het Film Festival, het North Sea Jazz Festival en North Sea Round Town. Werkende jongeren hebben niet zozeer een specifiek festival vaker bezocht, maar bezochten blijkbaar wel vaker dan andere jongeren een of meer festivals. Opvallend is wel dat studenten relatief vaak het Film Festival, de Wereld van Witte de With en het North Sea Jazz Festival en North Sea Round Town bezochten.

Tussen jongeren uit Noord en Zuid en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een laag of hoog huishoudinkomen is op totaalniveau een kleiner verschil te zien. Echter, wanneer naar de afzonderlijke festivals wordt gekeken dan blijkt dat jongeren uit Noord onder andere vaker het Film Festival, de Wereld van Witte de With en het North Sea Jazz Festival en North Sea Round Town hebben bezocht. Jongeren van Zuid bezochten vaker de Wereldhavendagen. Jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een laag inkomen bezochten relatief vaak het Film Festival en het Zomercarnaval. Jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een hoger inkomen bezochten juist vaker het Dunya festival en de Parade.

Tabel 4.8 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat in de afgelopen twaalf maanden onderstaande festivals bezocht

	Int. Filmfestival Rotterdam	Dunya Festival	De Parade	Pleinbioscoop	24 uur cultuur	Wereldhavendagen	Zomercarnaval	Museumnacht	Motel Mozaique	Gergiev Festival	Keuze v/d R'damse Schouwburg	De Wereld van Witte de With	Circusstad festival	Metropolis Festival	Dag van de Romantische Muziek	Poetry International Festival	Operadagen Rotterdam	Noth Sea Jazz Festival	North Sea Round Town	Musica Republica	Cameretten	ZomerZondagen	Festival Nieuwe Oogst	Minstens één festival
13 t/m 17	10	25	12	12	6	28	18	2	2	2	5	6	4	8	5	2	3	4	2	2	2	8	2	61
18 t/m 25	15	17	14	16	7	22	29	7	5	3	2	19	1	12	5	2	1	8	5	5	1	6	2	70
man	21	17	14	13	9	27	26	4	5	2	2	16	4	11	4	3	2	12	7	6	2	7	2	70
vrouw	6	22	12	16	5	22	24	6	3	3	3	13	1	10	6	0	2	2	1	1	1	7	2	63
westers	13	13	15	17	7	24	18	7	5	4	2	20	2	13	4	2	2	8	4	4	1	2	1	67
niet-westers	13	30	10	11	7	24	36	1	2	1	5	7	2	6	7	1	3	5	4	3	1	13	3	65
Schoolgaand	7	25	9	13	5	24	22	1	2	1	5	8	3	12	5	1	3	3	1	3	1	11	3	60
Student	23	18	16	19	11	23	26	9	7	6	1	22	1	10	9	3	1	11	8	2	1	5	2	68
Werkend en overig	9	15	16	12	5	25	28	5	3	1	3	16	1	9	2	1	2	7	2	7	2	3	2	74
Noord	17	20	14	14	8	22	25	7	6	4	2	20	3	10	6	3	2	10	5	6	2	8	3	68
Zuid	6	21	12	15	6	27	25	2	1	1	4	7	1	10	4	1	2	1	1	1	0	5	1	63
Lager dan modaal	18	16	12	14	9	21	28	5	4	2	3	15	1	10	5	2	2	6	5	2	1	8	2	67
Modaal en hoger	7	26	18	18	5	23	20	7	5	4	2	19	4	13	4	2	3	8	2	8	3	2	2	62
Totaal 13 t/m 25 jarigen	13	20	13	15	7	24	25	5	4	3	3	15	2	10	5	2	2	6	4	3	1	7	2	66

Tabel 4.9 toont het aandeel bezoekers door jongeren in de afgelopen jaren.

Tabel 4.9 *Percentage Rotterdamse jongeren (in 2005 tot en met 2011) dat in de afgelopen twaalf maanden onderstaande festivals bezocht*

	Int. Filmfestival Rotterdam	Dunya Festival	De Parade	Pleinbioscoop	24 uur cultuur	Wereldhavendagen	Zomercarnaval	Museumnacht	Motel Mozaïque	Gergiev Festival	Keuze v/d R'damse Schouwburg	De Wereld van Witte de With	Circusstad festival	Metropolis Festival	Dag van de Romantische Muziek	Poetry International Festival	Operadagen Rotterdam	Noth Sea Jazz Festival	North Sea Round Town	Musica Republica	Cameretten	ZomerZondagen	Festival Nieuwe Oogst	Minstens één festival
13 t/m 25 jarigen 2011	13	20	13	15	7	24	25	5	4	3	3	15	2	10	5	2	2	6	4	3	1	7	2	66
13 t/m 25 jarigen 2009	13	30	17	9	-	25	33	6	-	2	2	11	-	7	3	2	3	6	4	4	-	6	-	72
13 t/m 25 jarigen 2007	10	30	20	12	-	36	40	7	-	2	2	9	-	6	3	1	1	5	-	-	-	-	-	77
13 t/m 25 jarigen 2005	15	28	21	12	-	34	43	6	-	2	1	7	-	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	76

Ten opzichte van voorgaande jaren bezochten jongeren in totaliteit minder festivals. Deze daling kan worden verklaard doordat jongeren in ieder geval in vergelijking met 2009 minder vaak het Dunya Festival en het Zomercarnaval bezochten. Daarnaast werd de Danceparade (waar bijna een kwart van de jongeren aan deelnam) in 2009 voor het laatst gehouden waardoor de daling vanaf 2007 zich heeft voortgezet. Ook is een negatieve trend te zien bij het bezoek van jongeren aan de Parade en de Wereldhavendagen. De Wereld van Witte de With en het Metropolis Festival winnen daarentegen aan populariteit.

Dat zich al met al de trend ontwikkelt dat Rotterdamse jongeren de laatste jaren minder festivals bezoeken, is des te meer opvallend, omdat deze trend niet zichtbaar is bij oudere Rotterdammers.

4.4 Bezoek aan feesten met (live) optredens

Bijna vier op de tien Rotterdammers bezochten de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek feesten met (live) optredens (tabel 4.10). Een derde van de Rotterdammers bezocht dergelijke feesten in Rotterdam. Het bezoek is onder jongeren aanmerkelijk hoger dan onder de oudere Rotterdammers (54% vs. 35%). Tussen jongeren onderling zijn de verschillen iets kleiner, maar is ook te zien dat niet-westerse jongeren en studenten en scholieren vaker feesten met optredens hebben bezocht dan andere jongeren.

Tabel 4.10 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden feesten met (live) optredens bezocht*

	Rotterdammers			Jongeren												
	Totaal	13 t/m 25	26 en ouder	13 t/m 17	18 t/m 25	Jongens	Meisjes	Westers	Niet-westers	Schoolgaand	Student	Werkend en overig	Noord	Zuid	Lager dan modaal	Modaal en hoger
Feesten met optredens totaal	39	54	35	55	53	55	53	50	59	57	64	39	56	51	56	51
Feesten met optredens In Rotterdam	32	48	29	50	47	49	47	42	56	51	58	33	48	47	49	45

4.5 Bezoek aan culturele instellingen

Rotterdam kent tal van culturele instellingen waarvan een deel in onderstaande tabel wordt weergegeven. In de tabel is te zien dat er een groot verschil bestaat tussen het bezoek aan bioscopen en andere culturele instellingen. Bovendien is te zien dat jongeren aanmerkelijk vaker naar (de grotere) bioscopen gaan dan 26-plussers. Theaters en musea (m.n. het oude en het nieuwe Luxor Theater, museum Boijmans van Beuningen en het Wereldmuseum), worden daarentegen vaker door 26-plussers bezocht. Het bezoek aan museum Witte de With heeft men waarschijnlijk verward met het bezoek aan het festival Wereld van de Witte de With.

Tabel 4.16 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden culturele instellingen in Rotterdam heeft bezocht*

	13 t/m 25	26 en ouder	Totaal
Bioscopen	89	61	67
Pathé Schouwburgplein	68	34	41
Pathé De Kuip	66	39	44
Cinerama	15	18	18
LantarenVenster	11	15	14
Theaters	35	40	39
Nieuwe Luxor Theater	15	24	23
Oude Luxor Theater	8	14	13
Rotterdamse Schouwburg	8	11	10
Ro Theater	3	3	3
Theater Zuidplein	10	8	8
OT Theater Müllerpier	1	1	1
Jeugdtheater Hofplein	6	3	3
Theater Walhalla	2	3	3
Gouvernestraat	2	2	2
Muziekpodia	45	42	43
De Doelen	14	17	16
Ahoy	29	28	28
Rotown	14	7	9
Grounds	1	1	1
Musea	31	36	35
Boijmans Van Beuningen	12	18	17
Maritiem Museum	5	10	9
Schielandshuis	3	8	7
Dubbelde Palmboom	1	4	3
Wereldmuseum	3	9	8
Witte de With	15	9	10
Kunsthall	9	13	12
Ned. Fotomuseum	4	6	6
Ned. Architectuurinstituut	0	5	4
Havenmuseum	3	5	4
Onderwijsmuseum	1	2	2
TENT	3	3	3
Villa Zebra	1	3	3
Bezocht tenminste één	94	79	82

In tabel 4.17 wordt het bezoek van jongeren aan culturele instellingen verder uitgesplitst.

Tabel 4.17 *Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat in de afgelopen twaalf maanden culturele instellingen in Rotterdam bezocht*

	13 t/m 17	18 t/m 25	Jongens	Meisjes	Westers	Niet-westers	Schoolgaand	Student	Werkend en overig	Noord	Zuid	Lager dan modaal	Modaal en hoger	Totaal 13 t/m 25 jarigen
Bioscopen	90	88	85	92	89	89	90	90	86	91	85	87	91	89
Pathé Schouwburgplein	68	68	63	71	69	66	65	76	62	81	48	65	72	68
Pathé De Kuip	67	65	60	70	61	72	76	54	64	56	80	61	70	66
Cinerama	10	18	10	19	22	5	10	22	16	21	7	14	21	15
LantarenVenster	9	12	9	13	13	8	7	17	10	15	5	10	16	11
Theaters	38	33	29	39	42	25	36	44	22	37	31	31	39	35
Nieuwe Luxor Theater	11	18	13	17	23	4	15	15	17	17	14	10	24	15
Oude Luxor Theater	6	9	8	8	12	3	7	13	5	13	1	8	9	8
Rotterdamse Schouwburg	12	6	8	7	8	7	8	9	7	9	6	9	6	8
Ro Theater	2	3	4	2	5	0	2	4	2	4	1	3	2	3
Theater Zuidplein	13	8	3	15	7	14	14	9	7	6	16	8	15	10
OT Theater Müllerpier	0	1	0	1	1	0	0	0	2	1	1	1	0	1
Jeugdtheater Hofplein	11	4	6	7	9	3	6	5	8	10	1	4	12	6
Theater Walhalla	2	1	1	2	3	0	2	0	2	1	2	1	1	2
Gouvernestraat	0	3	4	1	4	0	0	5	2	3	1	4	0	2
Muziekpodia	54	40	42	47	48	40	48	45	40	48	40	45	44	45
De Doelen	19	11	18	11	15	13	14	19	8	20	6	16	13	14
Ahoy	44	21	25	32	27	32	39	20	24	27	32	28	29	29
Rotown	5	18	12	14	20	4	6	20	18	18	7	14	14	14
Grounds	0	2	3	0	1	2	0	4	1	2	1	2	0	1
Musea	30	32	26	35	36	24	27	41	25	40	19	27	37	31
Boijmans Van Beuningen	12	12	9	15	17	6	9	21	7	18	4	12	14	12
Maritiem Museum	9	3	4	6	5	6	8	2	4	5	5	4	7	5
Schielandshuis	4	2	1	5	4	2	4	2	3	1	5	3	4	3
Dubbelde Palmboom	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1
Wereldmuseum	0	5	4	2	5	1	1	6	4	4	2	3	4	3
Witte de With	8	19	12	18	20	8	8	24	16	22	6	13	20	15
Kunsthall	9	9	7	11	13	4	8	18	2	12	5	10	10	9
Ned. Fotomuseum	5	4	2	6	4	4	4	5	3	6	1	3	9	4
Ned. Architectuurinstituut	0	0	1	0	1	0	0	1	0	1	0	1	0	0
Havenmuseum	1	5	4	3	4	2	0	8	2	3	4	5	2	3
Onderwijsmuseum	1	1	0	1	1	0	1	1	0	0	1	1	1	1
TENT	0	4	4	2	3	2	0	8	1	5	0	4	1	3
Villa Zebra	2	0	2	0	0	2	2	0	0	0	2	0	0	1
Bezocht tenminste één	98	92	93	95	96	91	97	95	89	96	91	92	95	94

Nagenoeg alle 13 t/m 17-jarigen bezochten tenminste één van de genoemde culturele instellingen. Oudere jongeren bezochten de culturele instellingen iets minder vaak hetgeen vooral te zien is bij het bezoek aan de muziekpodia Ahoy en, in mindere mate, De Doelen). Naast de verschillen in leeftijd blijkt ook dat meisjes vaker bioscopen, musea en theaters bezochten dan jongens en dat westerse jongeren vaker dan niet-westerse jongeren theaters, muziekpodia en musea bezochten. Verder blijkt dat studenten met name in vergelijking met de werkende jongeren vaker een bezoek hebben gebracht aan theaters en musea. En ook scholieren bezochten relatief vaak één of meer theaters. De verschillen tussen jongeren in Noord en jongeren in Zuid doen zich bij alle categorieën voor, maar is het grootst bij het bezoek aan musea (Boijmans van Beuningen, Witte de With en de Kunsthal). Tot slot hebben jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een hoger inkomen vaker een theater en/of museum bezocht en bezochten zij bovendien vaker bioscopen Pathé de Kuip, Cinerama en LantarenVenster.

In tabel 4.18 op de volgende pagina wordt het aandeel jongeren weergegeven dat in 2007 en 2011 diverse culturele instellingen bezocht. Op totaalniveau blijkt dat jongeren in 2011 even vaak tenminste een van de voorgelegde culturele instellingen had bezocht als in 2007. Het bezoek aan theaters en muziekpodia lijkt ten opzichte van 2007 gedaald te zijn. Hoewel de afzonderlijke aandelen deze 'trend' wel bevestigen (bijvoorbeeld de daling van het bezoek aan het Nieuwe Luxor Theater en Ahoy), zijn de subtotalen echter niet direct met elkaar te vergelijken omdat in 2007 meer instellingen werden voorgelegd dan in 2011.

Onder de musea zijn het het Wereldmuseum, de Kunsthal en het Nederlands Architectuurinstituut die door jongeren minder vaak zijn bezocht. Pathé aan het Schouwburgplein werd daarentegen wel vaker bezocht dan in 2007. Museum Witte de With wordt zeer waarschijnlijk verward met het festival Wereld van de Witte de With.

Tabel 4.18 *Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat in 2007 en 2011 culturele instellingen in Rotterdam bezocht*

	2007	2011
Bioscopen	87	89
Pathé Schouwburgplein	63	68
Pathé De Kuip	69	66
Cinerama	16	15
LantarenVenster	7	11
Theaters	42	35
Nieuwe Luxor Theater	20	15
Oude Luxor Theater	9	8
Rotterdamse Schouwburg	10	8
Ro Theater	2	3
Theater Zuidplein	13	10
OT Theater Müllerpier	2	1
Jeugdtheater Hofplein	9	6
Theater Walhalla	-	2
Gouvernestraat	-	2
Muziekpodia	58	45
De Doelen	15	14
Ahoy	36	29
Rotown	11	14
Grounds	-	1
Musea	32	31
Boijmans Van Beuningen	12	12
Maritiem Museum	9	5
Schielandshuis	4	3
Dubbelde Palmboom	3	1
Wereldmuseum	8	3
Witte de With	-	15
Kunsthal	15	9
Nederlands Fotomuseum	5	4
Nederlands Architectuurinstituut	5	0
Havenmuseum	7	3
Onderwijsmuseum	-	1
TENT	-	3
Villa Zebra	-	1
Bezocht tenminste één	93	94

Een liggend streepje (-) betekent dat deze instelling niet is voorgelegd

4.6 Bezoek Locale Cultuur Centra (LCC)

Tabel 4.19 laat zien dat een kwart van de Rotterdammers in 2011 een van de LCC's in Rotterdam heeft bezocht. De Castagnet en de Romeijnshof trekken relatief weinig jongeren.

Tabel 4.19 *Bezoek aan Lokale Cultuur Centra onder Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers, in procenten*

	13 t/m 25	26 en ouder	Totaal
't Klooster (Feijenoord)	7	8	8
't Kapelletje (Noord)	4	6	6
LCC Lombardijen (IJsselmonde)	3	5	5
De Larenkamp i(Charlois)	3	6	6
LCC Delfshaven (Delfshaven)	4	5	5
De Castagnet (Hillegersberg-Schiebroek)	1	5	4
De Hoekstee (Hoek van Holland)	2	4	4
De Zevensprong (Hoogvliet)	3	4	4
Zevenkamp (Prins Alexander)	2	4	4
De Romeijnshof (Prins Alexander)	1	4	4
Minstens een van deze	24	27	26

In onderstaande tabel wordt het bezoek aan LCC's (in de eigen deelgemeente of in andere deelgemeenten) door jongeren in 2011 uitgesplitst naar enkele kenmerken. Hieruit blijkt dat 13 t/m 17-jarigen, niet-westerse jongeren, scholieren, jongeren uit Zuid en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een lager inkomen vaker dan andere jongeren in 2011 tenminste één LCC hebben bezocht. Vooral 13 t/m 17-jarigen, niet-westerse jongeren en scholieren bezochten relatief vaak een LCC in de eigen deelgemeente.

Tabel 4.20 *Bezoek aan Lokale Cultuur Centra onder Rotterdamse jongeren naar enkele kenmerken, in procenten*

	LCC in eigen deelgemeente bezocht	LCC in andere deelgemeente bezocht	Tenminste één van de LCC's bezocht
13 t/m 17	26	11	29
18 t/m 25	9	16	21
Man	17	13	24
Vrouw	15	14	24
Westers	10	13	18
Niet-westers	23	16	32
Schoolgaand	20	13	29
Student	12	15	21
Werkend en overig	14	14	20
Noord	14	15	22
Zuid	18	13	28
Lager dan modaal	16	18	26
Modaal en hoger	14	8	19
Totaal 13 t/m 25 jarigen	16	14	24

Voor Rotterdam als geheel is er sprake van een groeiend aandeel bezoekers aan LCC's (23% in 2009 en 26% in 2011), maar voor de jongeren geldt juist een afname ten opzichte van 2009 (tabel 4.21). De daling is terug te zien bij het bezoek aan de Castagnet en Zevenkamp.

Tabel 4.21 Bezoek aan Lokale Cultuur Centra onder Rotterdamse jongeren in 2009 en 2011, in procenten

	2009	2011
't Klooster (Feijenoord)	6	7
't Kapelletje (Noord)	4	4
LCC Lombardijen (IJsselmonde)	4	3
De Larenkamp i(Charlois)	4	3
LCC Delfshaven (Delfshaven)	4	4
De Castagnet (Hillegersberg-Schiebroek)	4	1
De Hoekstee (Hoek van Holland)	2	2
De Zevensprong (Hoogvliet)	3	3
Zevenkamp (Prins Alexander)	5	2
De Romeijnshof (Prins Alexander)	-	1
Tenminste één van de LCC's bezocht	28	24

De Romeijnshof is in 2009 niet genoemd als LCC

4.7 Zelf kunstzinnig bezig zijn

Vier op de tien Rotterdammers zijn wel eens kunstzinnig bezig in hun vrije tijd. Onder hen bevinden zich aanmerkelijk meer jongeren dan ouderen (zie tabel 4.22). Met uitzondering van het werken met textiel worden alle activiteiten meer door jongeren beoefend dan door 26-plussers. De verschillen tussen jong en oud zijn het grootst als het gaat om tekenen, schilderen en ander grafisch werk, het schrijven van verhalen en gedichten, het bespelen van een muziekinstrument, zang en dans.

Tabel 4.22 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde kunstzinnige activiteiten heeft gedaan*

	13 t/m 25	26 en ouder	Totaal
Tekenen, schilderen, grafisch werk	27	14	17
Graffiti	5	1	1
Websites ontwerpen	9	6	7
Nieuwe toepassingen	8	5	6
Dj'en	8	2	3
Beeldhouwen, boetseren, pottenbakken, sieraden maken	8	5	5
Fotografie/film/video (geen vakantie- of familiekiekjes/familiefilmpjes)	16	11	12
Werken met textiel, wandkleden maken, weven, kleding maken	8	7	7
Verhalen/gedichten schrijven, poetry slam	14	5	7
Zang totaal	20	8	10
- rap	11	1	3
- r&b zang	4	1	1
- pop (zang)	7	2	3
- klassiek (zang)	4	3	3
- overige zang	8	5	6
Muziekinstrument bespelen	21	7	10
Toneel, mime, cabaret, kleinkunst	7	2	3
Dans totaal	25	8	11
- ballet (klassiek, modern, jazzballet)	3	1	1
- streetdance/breakdance/krumping	12	1	4
- ander soort dans	15	6	8
Minstens een van deze	59	38	42

Uit onderstaande tabel blijkt dat het relatief vaak de 13 t/m 17-jarigen (en dus ook scholieren) zijn die in hun vrije tijd kunstzinnig bezig zijn. Jongens en meisjes beoefenen even vaak tenminste een van de genoemde activiteiten. Echter, wanneer naar de afzonderlijke activiteiten wordt gekeken is te zien dat zich met name bij zang en dans grote verschillen voordoen. Niet-westerse jongeren, jongeren uit Zuid en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een laag inkomen beoefenen vaker dan andere jongeren tenminste een van de genoemde kunstzinnige activiteiten. Enkele activiteiten, bijvoorbeeld het bespelen van een muziekinstrument, worden daarentegen vaker beoefend door westerse jongeren, jongeren uit Noord en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een hoger inkomen.

Tabel 4.23 *Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde kunstzinnige activiteiten heeft gedaan*

	13 t/m 17	18 t/m 25	Jongens	Meisjes	Westers	Niet-westers	Schoolgaand	Student	Werkend en overig	Noord	Zuid	Lager dan modaal	Modaal en hoger	Totaal 13 t/m 25 jaar
Tekenen, schilderen, grafisch werk	35	22	27	27	28	25	37	22	17	24	30	27	22	27
Graffiti	13	0	6	3	3	6	9	0	4	6	3	5	2	5
Websites ontwerpen	10	8	8	9	10	6	11	6	9	7	11	5	11	9
Nieuwe toepassingen	10	7	13	4	7	10	11	6	6	11	4	7	10	8
Dj'en	10	6	11	5	5	12	9	9	4	9	5	10	3	8
Beeldhouwen, boetseren, sieraden maken	12	5	4	11	7	9	11	2	9	7	8	8	5	8
Fotografie/film/video	16	17	16	17	17	15	19	19	11	17	16	17	13	16
Werken met textiel	9	8	4	11	10	4	10	7	7	8	7	7	7	8
Verhalen/gedichten schrijven	28	6	12	16	10	21	25	7	7	14	13	15	11	14
Zang totaal	36	12	26	16	15	29	35	11	10	20	20	23	15	20
- rap	28	2	19	5	6	20	26	1	3	11	12	14	8	11
- r&b zang	7	2	1	6	3	5	6	1	4	4	4	5	0	4
- pop (zang)	7	7	2	10	9	2	6	8	6	8	5	6	6	7
- klassiek (zang)	9	2	3	5	3	6	7	1	3	5	3	5	1	4
- overige zang	8	8	8	8	8	8	9	8	6	10	5	8	4	8
Muziekinstrument bespelen	29	17	21	21	24	17	26	21	15	26	14	18	23	21
Toneel, mime, cabaret, kleinkunst	15	3	3	11	7	7	12	3	6	6	8	5	8	7
Dans totaal	34	19	16	31	21	29	33	19	19	24	25	24	25	25
- ballet (klassiek, modern, jazzballet)	6	2	2	4	5	1	5	1	3	5	0	2	3	3
- streetdance/breakdance/krumping	22	7	9	15	9	17	21	5	9	13	12	12	13	12
- ander soort dans	16	14	7	21	14	16	18	16	10	15	15	14	16	15
Minstens een van deze	72	53	61	58	54	68	72	54	49	56	64	65	53	59

Gemiddeld genomen houden jongeren in 2011 zich net zo vaak bezig met kunstzinnige activiteiten als in 2009 (tabel 4.24). En hoewel de aandelen lastig te vergelijken zijn door het toevoegen en afvallen van specifieke activiteiten, lijkt het erop dat jongeren in 2009 en 2011 vaker kunstzinnig bezig zijn dan in 2005 en 2007.

Tabel 4.24 *Percentage Rotterdamse jongeren (in 2005 tot en met 2011) dat in de afgelopen twaalf maanden genoemde kunstzinnige activiteiten heeft gedaan*

	2005	2007	2009	2011
Tekenen, schilderen, grafisch werk	24	23	30	27
Graffiti	-	-	5	5
Websites ontwerpen	13	13	12	9
Nieuwe toepassingen	-	-	-	8
Dj'en	-	-	5	8
Beeldhouwen, boetseren, pottenbakken, sieraden maken	7	6	9	8
Fotografie/film/video (geen vakantie- of familiekiekjes/familiefilmpjes)	11	13	25	16
Werken met textiel, wandkleden maken, weven, kleding maken	5	5	7	8
Verhalen/gedichten schrijven, poetry slam *	13	13	16	14
Zang totaal	-	-	20	20
- Rap	-	-	8	11
- R&b zang	-	-	9	4
- Pop	-	-	11	7
- Klassiek	-	-	2	4
- Overige zang **	17	17	12	8
Muziekinstrument bespelen	14	17	20	21
Toneel, mime, cabaret, kleinkunst ***	10	10	7	7
- Ballet (klassiek, modern, jazzballet)	-	-	4	3
- Streetdance/breakdance/krumping	-	-	13	12
- Ander soort dans	-	-	15	15
Minstens een van deze	50	53	61	59

* In 2009 is 'poetry slam' aan de categorie toegevoegd

** In 2005 en 2007 was er geen uitsplitsing naar type zang, maar heette de categorie 'zingen'.

*** In 2005 en 2007 heette de categorie: toneel, mime, (volks)dans, ballet (ook jazzballet)

4.8 De SKVR

Ongeveer de helft van de Rotterdammers is bekend met de SKVR (tabel 4.25). Onder de jongeren is de bekendheid hoger dan onder de oudere Rotterdammers. En niet alleen zijn zij vaker bekend met de SKVR, zij hebben er tevens vaker gebruik van gemaakt of maken er op het moment gebruik van.

Wanneer we de jongeren nader bekijken, blijkt dat het ook aanmerkelijk vaker de 13- t/m 17-jarigen (en scholieren) betreft die bekend zijn met de SKVR en er nu of in het verleden een cursus hebben gevolgd. Bovendien zijn meisjes en jongeren die deel uitmaken van een gezin met een hoger inkomen relatief vaak bekend met de stichting.

Tabel 4.25 *Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) en overige Rotterdammers dat bekend is met de SKVR en er wel eens een cursus heeft gedaan*

	Rotterdamers			Jongeren												
	Totaal	13 t/m 25 jaar	26 jaar en ouder	13 t/m 17	18 t/m 25	Jongens	Meisjes	Westers	Niet-westers	Schoolgaand	Student	Werkend en overig	Noord	Zuid	Lager dan modaal	Modaal en hoger
Ja, ik doe er op dit moment een cursus	2	5	1	12	1	4	5	6	3	10	0	2	5	5	1	11
Ja, ik heb er in het verleden een cursus gedaan	15	23	13	30	19	17	27	20	27	28	20	18	21	25	21	30
Ja, maar ik heb er nooit een cursus gedaan	34	29	36	26	30	27	30	28	29	30	26	29	30	27	30	23
Nee, ik ken de SKVR niet	49	44	50	33	50	52	38	46	41	31	54	51	44	44	48	36

4.9 Gebruik van uitleeninstellingen

In Rotterdam kan je bij diverse instellingen terecht om boeken, muziek, kunst, etc. te lenen. Uit tabel 4.26 blijkt dat vier op de tien Rotterdammers het jaar voorafgaand aan het onderzoek gebruik hebben gemaakt van een van de genoemde voorzieningen. Het gebruik onder jongeren is aanmerkelijk hoger dan onder de ouderen. Het verschil zit vooral in het gebruik van de videotheek, maar ook van de bibliotheek maken jongeren vaker gebruik.

In het rechter deel van de tabel is te zien dat ook tussen jongeren onderling zich een aantal verschillen voordoen. Zo maken 13 t/m 17-jarigen, scholieren en niet-westerse jongeren vaker gebruik van de diverse uitleenvoorzieningen dan andere jongeren. Met name de verschillen met de oudere jongeren en de jongeren die werken zijn groot.

Tabel 4.26 *Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) en overige Rotterdammers dat in de afgelopen twaalf maanden gebruik heeft gemaakt van genoemde uitleeninstellingen*

	Rotterdamers			Jongeren												
	Totaal	13 t/m 25 jaar	26 jaar en ouder	13 t/m 17	18 t/m 25	Jongens	Meisjes	Westers	Niet-westers	Schoolgaand	Student	Werkend en overig	Noord	Zuid	Lager dan modaal	Modaal en hoger
Bibliotheek	35	42	33	55	35	44	41	32	57	52	51	19	46	37	43	41
Fonothek/muziekuitleen	3	4	2	9	2	4	4	1	8	6	3	4	3	6	6	2
Artotheek/kunstuitleen	1	3	1	5	1	6	0	0	6	4	3	0	1	4	4	0
Videotheek	11	22	8	34	16	17	26	20	25	25	18	23	23	21	20	29
Minstens een van bovenstaande	41	55	38	76	44	55	55	46	68	66	59	35	58	50	56	56

In 2009 is niet naar het gebruik van de diverse uitleeninstellingen gevraagd. Het gebruik van uitleenvoorzieningen in 2011 kan wel worden vergeleken met het gebruik in 2005 en 2007. Hieruit blijkt dat jongeren over het algemeen beduidend minder gebruik maken van uitleeninstellingen. Deze afname geldt niet alleen voor de bibliotheek, maar vooral ook voor de videotheek. De komst van interactieve diensten zoals het ‘huren’ van films bij digitale televisieproviders en het al dan niet legaal downloaden van films via het internet spelen in de daling van het gebruik van de videotheek waarschijnlijk een belangrijke rol. De daling van het gebruik van de bibliotheek is alleen bij de jongeren te zien. Onder de totale groep Rotterdammers is het gebruik van de bibliotheek ten opzichte van 2007 gelijk gebleven.

Tabel 4.27 Percentage Rotterdamse jongeren (in 2005 tot en met 2011) dat in de afgelopen twaalf maanden gebruik heeft gemaakt van genoemde uitleeninstellingen

	2005	2007	2009	2011
Bibliotheek	50	50	-	42
Fonothek/muziekuitleen	5	3	-	4
Artotheek/kunstuitleen	2	1	-	3
Videotheek	64	52	-	22
Minstens een van bovenstaande	79	72	-	55

5 Mediagebruik

In dit hoofdstuk komt het mediagebruik van de Rotterdammers aan bod en zien we of het gebruik van internet onder de Rotterdammers nog verder is toegenomen. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk wordt duidelijk welke informatiebronnen men raadpleegt om op de hoogte te blijven van de culturele activiteiten in Rotterdam.

5.1 Televisie en radio

Bijna alle Rotterdammers kijken wel eens naar de televisie (zie tabel 5.1) en zeven op de tien Rotterdammers luisteren wel eens naar de radio. Ouderen kijken vaker televisie en luisteren vaker naar de radio dan jongeren. De verschillen tussen ouderen en jongeren doen zich voornamelijk voor bij het kijken/luisteren naar de regionale zenders: TV Rijnmond en Radio Rijnmond.

Tabel 5.1 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat kijkt of luistert naar (regionale en lokale) TV en radio*

	Percentage kijkers				Percentage luisteraars			
	TV Rijnmond	TV lokaal	TV lokaal + regionaal	TV	Radio Rijnmond	Radio lokaal	Radio lokaal + regionaal	Radio
13 t/m 25	18	18	24	91	9	13	18	58
26 en ouder	39	19	43	97	23	11	28	73
Alle leeftijden	35	19	40	96	20	11	26	70

Wanneer naar de verschillen tussen jongeren onderling wordt gekeken (tabel 5.2), dan valt op dat zich onder de groep televisiekijkers (deels) andere jongeren bevinden dan onder de groep luisteraars. 13 t/m 17-jarigen, scholieren en meisjes kijken relatief vaak naar de televisie. Daarbij is te zien dat het juist de jongens zijn die vaker naar de regionale televisiezender kijken. En dat het relatief vaak niet-westerse jongeren zijn, jongeren van Zuid en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een laag inkomen die naar lokale televisiezenders kijken.

Onder de radioluisteraars bevinden zich relatief veel 13 t/m 17-jarigen, westerse jongeren, meisjes, jongeren van Zuid, scholieren maar ook werkenden en jongeren die deel uitmaken van een huishouden met een hoger inkomen. Naast de 13 t/m 17-jarigen, scholieren en jongeren van Zuid zijn het - net als bij het kijken naar lokale televisiezenders - juist weer relatief vaak jongens en niet-westerse jongeren die naar de lokale en regionale radiozenders luisteren.

Tabel 5.2 *Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat kijkt of luistert naar (regionale en lokale) TV en radio*

	Percentage kijkers				Percentage luisteraars			
	TV Rijnmond	TV lokaal	TV lokaal + regionaal	TV	Radio Rijnmond	Radio lokaal	Radio lokaal + regionaal	Radio
13 t/m 17	27	32	39	98	18	21	31	63
18 t/m 25	13	10	16	87	3	8	9	55
Jongens	25	17	29	88	11	14	20	55
Meisjes	14	18	21	94	7	11	14	60
Westers	11	9	15	91	7	8	13	67
Niet-westers	29	31	39	91	10	20	23	45
Schoolgaand	26	31	38	99	12	19	26	58
Student	13	7	14	83	3	5	5	44
Werkend en overig	14	11	17	90	10	12	16	74
Noord	15	14	20	90	6	9	14	53
Zuid	23	24	31	93	13	17	22	65
Lager dan modaal	22	19	27	90	8	13	16	50
Modaal en hoger	10	14	17	93	10	13	18	78
Totaal 13 t/m 25 jarigen	18	18	24	91	9	13	18	58

In vergelijking met de afgelopen jaren wordt er minder televisie gekeken en minder radio geluisterd. Met name TV Rijnmond heeft aan populariteit moeten inleveren.

Tabel 5.3 *Percentage Rotterdamse jongeren (in 2005 tot en met 2011) dat kijkt of luistert naar (regionale en lokale) TV en radio*

	Percentage kijkers/luisteraars			
	TV Rijnmond	TV	lokale radio	radio
13 t/m 25 jarigen 2011	18	91	18	58
13 t/m 25 jarigen 2009	23	95	15	58
13 t/m 25 jarigen 2007	32	97	16	60
13 t/m 25 jarigen 2005	42	99	20	69

5.2 Internetgebruik

Negen op de tien Rotterdammers gebruikt internet (zie tabel 5.4). Onder de jongeren is dit zelfs 100% (in 2005 94% en in 2009 96%). Het gebruik van internet op een smartphone is relatief nieuw, maar wordt wel door een groot deel van de Rotterdammers gebruikt. Onder de jongeren is het gebruik aanmerkelijk hoger dan onder ouderen.

Tabel 5.4 Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat gebruik maakt van internet

	Aandeel internetgebruikers	Aandeel internetgebruikers op smartphone
13 t/m 25	100	71
26 en ouder	89	36
Alle leeftijden	91	43

Aangezien het gebruik van internet onder jongeren 100% is, heeft het geen zin om het gebruik onder de jongeren uit te splitsen. Wel kan het gebruik van internet op de smartphone onder jongeren worden uitgesplitst (tabel 5.5). Zo is te zien dat het relatief vaak studenten zijn, werkenden en jongeren met een laag inkomen die van deze techniek gebruik maken.

Er is nog geen tijdreeks beschikbaar omdat in 2011 voor het eerst is gevraagd naar het gebruik van internet op de smartphone.

Tabel 5.5 Percentage Rotterdamse jongeren in dat gebruik maakt van internet op een smartphone

	13 t/m 17	18 t/m 25	Jongens	Meisjes	Westers	Niet-westers	Schoolgaand	Student	Werkend en overig	Noord	Zuid	Lager dan modaal	Modaal en hoger	Totaal 13 t/m 25-jarigen
Gebruik van internet op smartphone	69	71	70	71	71	70	62	76	77	71	71	74	65	71

E-mailen, het gericht informatie zoeken en bankieren zijn de drie meest voorkomende activiteiten van Rotterdammers op het internet. Jongeren zijn op meerdere vlakken actief dan ouderen. Zo is het bijhouden of bekijken van netwerksites zoals MSN, Hyves, Facebook, LinkedIn, etc een van de meest genoemde bezigheid van jongeren op internet. Internetbankieren is de enige activiteit die vaker door ouderen wordt gedaan.

Tabel 5.6 Activiteiten op internet van Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers, in procenten

	e-mail	gericht informatie zoeken op internet	bankieren via internet	bijhouden of bekijken van netwerk sites zoals MSN, Hypes, Facebook, LinkedIn etc.	lezen/volgen van nieuwsberichten of nieuwsgroepen	teleshoppen (aankopen via internet)	funsurfen / surfen voor het plezier	downloaden van muziek of film	online gaming / spelletjes	downloaden van software	hobby's beoefenen (ontwerpen, films maken, muziek maken etc.)	lezen of bijhouden van een internetforum	reageren op weblog van anderen of op nieuwsgroep etc.	bijhouden van een weblog
13 t/m 25	87	81	62	86	51	48	60	55	35	27	24	21	8	8
26 en ouder	79	80	73	49	52	48	38	23	18	18	15	14	6	4
Alle leeftijden	80	80	71	56	51	48	42	29	22	20	17	15	6	5

In onderstaande tabel wordt het gebruik van internet onder jongeren uitgesplitst. Zo is te zien dat oudere jongeren, studenten, westerse jongeren en jongeren in Noord veelal wat actiever op het internet zijn dan andere jongeren.

Tabel 5.7 *Activiteiten op internet van Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) in percentages*

	E-mail	Bijhouden/bekijken van netwerksites (MSN, Hypes, Facebook, LinkedIn etc.	Gericht informatie zoeken op internet	Bankieren via internet	Funsurfen / surfen voor het plezier	Downloaden van muziek of film	Lezen/volgen van nieuwsberichten of nieuwsgroepen	Teleshoppen (aankopen via internet)	Online gaming / spelletjes	Downloaden van software	Hobby's beoefenen (ontwerpen, films maken, muziek maken etc.)	Lezen of bijhouden van een internetforum	Bijhouden van een weblog	Reageren op weblog van anderen of op nieuwsgroep etc.
13 t/m 17	76	84	66	16	54	51	27	18	34	25	20	17	4	4
18 t/m 25	92	87	89	88	64	57	63	64	36	28	26	23	10	10
Jongens	85	78	78	59	54	59	53	42	42	32	34	20	3	6
Meisjes	88	91	83	65	65	52	49	52	30	23	17	21	11	9
Westers	95	89	86	72	67	56	52	52	37	29	26	20	6	9
Niet-westers	75	80	74	49	52	53	49	41	33	23	21	23	10	7
Schoolgaand	73	81	70	24	52	45	27	25	31	22	24	16	5	4
Student	100	93	98	96	70	67	79	70	42	42	31	26	10	11
Werkend en overig	92	84	79	79	62	56	53	55	33	18	16	22	10	11
Noord	91	85	82	69	63	59	55	53	34	29	27	24	5	7
Zuid	80	87	79	53	58	50	45	40	38	24	20	17	11	9
Lager dan modaal	88	86	79	65	57	54	56	45	37	25	28	17	9	7
Modaal en hoger	91	86	82	67	68	57	42	56	36	28	20	31	6	12
Totaal 13 t/m 25 jarigen	87	86	81	62	60	55	51	48	35	27	24	21	8	8

5.3 Informatiebronnen

Van de Rotterdammers laat 92% zich op de één of andere manier informeren over culturele activiteiten in Rotterdam. Daarbij is geen verschil tussen jongeren en ouderen. Wel blijkt dat ouderen vaker via de traditionele media aan de benodigde informatie komen en dat jongeren juist vaker gebruik maken van nieuwe media zoals sociale netwerken als Hyves en Facebook. Zowel bij jongeren als bij ouderen zijn vrienden, familie, kennissen en collega's de meest geraadpleegde bron. Ouderen laten zich daarnaast ook vaak via huis-aan-huisbladen informeren.

Tabel 5.8 *Percentage Rotterdamse jongeren en overige Rotterdammers dat gebruik maakt van diverse informatiebronnen om op de hoogte te blijven van culturele activiteiten in de stad*

	Radio	Televisie	Kabelkrant, teletekst	Huis aan huisbladen	Het AD / RD dagblad	Een landelijk dagblad	Metro en/of spits	N110	Uitagenda Rotterdam	Stuit'r	Brochures, folders, flyers	Affiches, uithangborden, posters	Websites van culturele organisaties	Website van het Rotterdams uitburo	Website www.rotterdam.info	Website www.rotterdamfestivals.nl	Sociale netwerken (Hyves, Facebook etc)	Andere websites	Digitale nieuwsbrief vh Uitburo	Bezoek aan Rotterdam.info (vvv)	Vrienden, familie, kennissen of collega's	Minstens 1 informatiebron	Minstens 1 bron vh Rotterdams Uitburo	Minstens 1 digitale informatiebron
13 t/m 25	19	44	8	14	17	4	30	6	13	0	40	30	14	3	3	7	47	21	1	0	60	93	14	58
26 en ouder	18	26	8	42	21	7	27	10	18	0	32	26	14	5	7	8	15	14	2	2	42	92	21	40
Alle leeftijden	19	29	8	36	20	6	28	9	17	0	34	27	14	5	7	8	21	16	2	1	46	92	20	44

In tabel 5.9 wordt ingezoomd op de jongeren en het gebruik van de verschillende informatiebronnen. Een aantal dingen valt daarbij op: jongere jongeren maken relatief vaak gebruik van traditionele media zoals de radio, televisie, kabelkrant en het AD/RD, terwijl oudere jongeren niet alleen vaker tenminste één bron raadplegen, maar ook vaker gebruik maken van bronnen van het Rotterdams Uitburo en andere digitale informatiebronnen. Ook meisjes, westerse jongeren, studenten en werkenden maken relatief vaak gebruik van tenminste één informatiebron, digitale bronnen en bronnen van het Uitburo. Geen of nauwelijks jongeren laten zich door Stuit'r, de digitale nieuwsbrief van het Uitburo of Rotterdam info (VVV) over culturele activiteiten in de stad informeren.

Tabel 5.9 Percentage Rotterdamse jongeren (naar diverse kenmerken) dat gebruik maakt van diverse informatiebronnen om op de hoogte te blijven van culturele activiteiten in de stad

	Radio	Televisie	Kabelkrant, teletekst	Huis aan huisbladen	Het AD / RD dagblad	Een landelijk dagblad	Metro en/of spits	NHT0	Uitagenda Rotterdam	Stuit'r	Brochures, folders, flyers	Affiches, uithangborden, posters	Websites van culturele organisaties	Website van het Rotterdams uitburo	Website www.rotterdam.info	Website www.rotterdamfestivals.nl	Sociale netwerken (Hyves, Facebook etc)	Andere websites	Digitale nieuwsbrief vh Uitburo	Bezoek aan Rotterdam.info (vrv)	Vrienden, familie, kennissen of collega's	Minstens 1 informatiebron	Minstens 1 bron vh Rotterdams Uitburo	Minstens 1 digitale informatiebron
13 t/m 17	32	63	14	16	25	6	24	0	2	0	38	17	11	0	2	2	34	9	0	0	54	89	2	42
18 t/m 25	12	33	4	12	13	4	33	9	19	0	41	37	16	4	4	9	55	28	2	0	63	95	20	67
Jongens	13	34	7	19	16	4	23	2	11	1	34	20	11	1	3	8	37	21	0	0	45	89	11	49
Meisjes	24	51	9	10	18	5	35	10	14	0	44	38	16	3	4	6	56	21	2	0	71	96	16	66
Westers	20	36	5	15	18	4	26	10	17	0	38	33	15	4	2	6	52	26	2	0	60	96	19	61
Niet-westers	17	55	13	12	16	6	36	1	7	0	42	26	12	0	6	8	41	14	0	0	60	89	7	54
Schoolgaand	24	61	12	15	25	6	24	2	4	0	36	24	13	0	2	4	34	12	0	0	56	91	4	44
Student	11	25	4	9	6	7	35	9	20	1	52	40	19	3	7	11	66	32	2	0	68	91	22	76
Werkend en overig	21	40	6	18	19	0	32	8	18	0	32	28	10	5	2	5	47	21	2	0	56	97	19	59
Noord	16	34	2	16	14	6	29	6	13	1	40	34	14	4	3	9	52	24	2	0	64	93	14	59
Zuid	23	57	17	11	23	3	31	6	13	0	39	24	14	0	4	3	41	17	1	0	53	93	13	57
Lager dan modaal	16	42	7	14	7	5	31	6	13	1	46	31	16	2	5	8	50	22	2	0	60	94	14	60
Modaal en hoger	27	45	7	12	26	5	29	7	13	0	35	30	12	5	1	5	42	22	1	0	62	91	13	55
Totaal 13 t/m 25 jarigen	19	44	8	14	17	4	30	6	13	0	40	30	14	3	3	7	47	21	1	0	60	93	14	58

Over de jaren heen is een aantal ontwikkelingen te zien. Zo neemt het gebruik van traditionele media over het algemeen af en hebben ook de Metro en Spits hun beste tijd gehad, althans, als het aan de Rotterdamse jongeren ligt. Het gebruik van digitale informatiebronnen, met name van sociale netwerken is de afgelopen jaren daarentegen aanzienlijk toegenomen.

Tabel 5.10 *Percentage Rotterdamse jongeren in 2007, 2009 en 2011 dat gebruik maakt van diverse informatiebronnen om op de hoogte te blijven van culturele activiteiten in de stad*

	Radio	Televisie	Kabelkrant, teletekst	Huis aan huisbladen	Het AD / RD dagblad	Een landelijk dagblad	Metro en/of spits	NI10	Uitagenda Rotterdam	Stuit'r	Brochures, folders, flyers	Affiches, uithangborden, posters	Websites van culturele organisaties	Website van het Rotterdams uitburo	Website www.rotterdam.info	Website www.rotterdamfestivals.nl	Sociale netwerken (Hyves, Facebook etc)	Andere websites	Digitale nieuwsbrief vh Uitburo	Bezoek aan Rotterdam.info (vww)	Vrienden, familie, kennissen of collega's	Minstens 1 informatiebron	Minstens 1 bron vh Rotterdams Uitburo	Minstens 1 digitale informatiebron
13 t/m 25 jarigen 2011	19	44	8	14	17	4	30	6	13	0	40	30	14	3	3	7	47	21	1	0	60	93	14	58
13 t/m 25 jarigen 2009	26	50	9	23	16	4	44	8	17	-	31	37	20	5	5	-	27	17	3	1	59	98	22	49
13 t/m 25 jarigen 2007	32	64	16	28	21	8	55	14	14	-	43	42	13	4	7	-	-	33	1	1	67	92	19	-